

* ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ *

Αἱ ἔγκυοι γυναῖκες ἐν Ἀθήναις πρὸς εὐτοκίαν ἐξολισθαίνουσι ἐκ τινος λείου βράχου κάτωθι τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν¹⁾. Ἀλλαχοῦ ἀφήνουσι νὰ τὰς τύπτωσιν οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων, τελουμένην τὴν πρώτην πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν²⁾, καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν τελετὴν τῶν Λουπερκαλίων (Lupercalia), καθ' ἣν νέοι περιτρέχοντες, ἔτυπτον σκύτεσι τὰς ἀπαντώσας, αἵτινες ἄσμεναι ἐδέχοντο τὰ κτυπήματα, πρὸς εὐτοκίαν συντείνοντα αὐτὰ νομίζουσαι³⁾. Ἐπιστάσης δὲ τῆς ὥρας τοῦ τοκετοῦ ἀφήνουσι ἀνοικτὰς τὰς θύρας εἰς τινὰ μέρη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Sonnini⁴⁾, ὅπως μὴ ἐπιτείνωνται αἱ ὠδίνες τῆς γεννώσης· ἐνῶ ἄλλαχοῦ κλείουσιν ἐπιμελῶς τὰς θύρας καὶ εἰς αἵμας, καὶ ὅπως μὴ τὰ πονηρὰ πνεύματα εἰσδύσαντα βλάβῃσι τὴν λεγόμεν⁵⁾. Ἡ πίκτουσα κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας φυτὸν τι, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ σχήματός του πρὸς χεῖρα χέρι τῆς Παναγίας ἀποκαλεῖται, ἢ φαίνεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς μαιίας⁶⁾. Πάντες δὲ ἐπι-

* Ἐθιμοσιεύθη ἐν Νεοαλληνικοῖς Ἀπομνημονεύμασι 1872 τ. Α' σ. 374—381.

1) *Bartholdy Bruchstücke zur nähern Kenntniss Griechenlands* σ. 353. *Voyage en Grèce*, tr. française τ. II σ. 57. *Λευκίου Ἀνατροπὴ τῶν δοξασάντων* κλπ. 1843 σ. 43. «Αἱ νῦν ἔγκυοι τῶν Ἀθηνῶν γυναῖκες ἐν τῷ προσπελάξειν τῷ τοκετῷ, εἰς τὸν πλησίον τοῦ Χῶρος Διὸς πάλαι ὄντα Εἰλειθυίας ναὸν ἀπίασι, καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι, ἐπὶ τινος λείας τε καὶ κατοφεροῦς καθήμεναι πέτρας, κατολισθαίνουσι, εὐτοκίας τυχεῖν ἐκ τούτου οἰόμεναι». *Wachsmuth Das alte Griech. im neuen* σ. 71. [[Ἐκτενέστερος λόγος περὶ τούτου ἐν Λαογρ. Σύμμ. Β', 285 κέ.]].

2) Βλ. ὅσα ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν Πανδώρας τ. III' (1867) φύλλ. 417. [[Ἠρβλ. καὶ Λαογρ. Σύμμ. Β', 302 κέ.]].

3) *Juvenal.* II, 142 κέ. *Pretler Römische Mythol. Msr.* IV. κεφ. 4. Πανδώρα ἐνθ. ἀν. [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 308]].

4) *Sonnini Voyage en Grèce et en Turquie* 1801 τ. II. σ. 81 [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 300 καὶ σημ. 5]].

5) Ἐρατὸ τ. Α' σ. 78 : «Ὅταν αἱ ὠδίνες καταλάβωσιν αὐτὴν (τὴν ἐπίτοκον), κλείεται ἡ θύρα τοῦ δωματίου, ἐν ᾗ εὑρίσκεται, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἕνα μὴ, ἀνοίγεισθαι τῆς θύρας, κακοποιόν τι πνεῦμα εἰσπηγῆσθαι ἐκεῖ ἐν ἄλλῃ δὲ δωματίῳ συγγενεῖς ἄλλοι παραμένουσι πρὸς ἐκτέλεισιν τῶν διαταγῶν τῆς μαιίας». [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 300, 5]].

6) Σκ. *Buzarıtiou* Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς διαλέκτου, λ. χέρι· «χέρι τῆς Παναγίας ὀνομάζουσι αἱ γυναῖκες εἰδὸς τι φυτοῦ, τὸ ὅποιον ἐκθέτουσιν εἰς τὰς γέννας, σεβόμεναι, καὶ μὲ αὐτὸ βαντίζουσι τὸ οἶκημα τῶν λεγόντων. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἡ *Γλυκυσίδη*, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν Ἡσούχιον καὶ Ἀθήναιον, ἐσέβοντο καὶ τὸ πάλαι

καλοῦνται τὴν Παναγίαν καὶ τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον, ὅστις προστάτης τῶν νεο-
γενῶν θεωρεῖται ¹⁾, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἐπεκαλοῦντο τὴν θεὰν τοῦ τοκετοῦ Εἰλει-
θυίας ²⁾. Ὅταν δὲ ἡ γυνὴ δοκιμάζη δυσκολίαν καὶ ὠδίναν πολλὰς κατὰ τὸν το-
κετόν, ὁ σύζυγός της κατὰ προτροπὴν τῆς μίας τύπτει διὰ τοῦ ὑποδήματός
του τὴν ἀσθενῆ τρίς τὰ νῶτα, ἐκφωνῶν «ἐγὼ σὲ φόρτωσα καὶ ἐγὼ σὲ ξεφορ-
τώσω» ἢ «καὶ ὁ Θεὸς νὰ σὲ ξεφορτώσῃ» ³⁾.

Ἄξιον δὲ νὰ μὴ παραλείψωμεν τὴν συνήθειαν τῶν ποιμενίδων γυναικῶν
τοῦ τίκτειν ἐν ὑπαίθρῳ. Μὴ εὐποροῦσαι αὐταὶ τῶν ἐπιτηδείων πρὸς συντή-
ρησίν των κατὰ τὸν τοκετόν, ἅτε ἐν ὑπαίθρῳ διακίττειναι, τίκτους ἐν ὑπὸ δέν-
δρον ἢ θάμνον καὶ ἔπειτα ἀναλαμβάνουσαι ἀτράχως τὸ νήπιον ἐν τῇ ποδιᾷ
ἐπανερχοῦνται παρὰ τῇ συζύγῃ. Τοιοῦτό τι ἐγένετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Διόδωρος ⁴⁾,
ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν Λιγυστικῇ ἔγκυοι αὐταὶ οὔσαι καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀντι-
μισθοῦ συνεργαζόμεναι, ὅταν κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ὠδίνων, ἀπήρχοντο
ὑπὸ τινα θάμνον, ὅπου καὶ ἔτικτον. Ἐπανερχοῦντο δέ, ὑπὸ τὸν θάμνον τὸ βρέ-
φος καταλείπουσαι, καὶ ἂν ἐλάμβανον ἄδειαν καὶ τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ μισθω-
σαμένου ἀπήρχοντο πρὸς περίθαλψιν τοῦ τέκνου των, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώ-
σει ἔμενον ἐργαζόμεναι μέχρι τέλους τοῦ ἔργου.

αἱ γυναῖκες. Ἡ περιγραφή τοῦ Διοσκορίδου μετὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν, ὅσον ἡ μορφή τοῦ
φυτοῦ ὁμοιάζει μετὰ δάκτυλα, ὅθεν λέγεται προσεὶ καὶ Πεντόροβον ἢ Πεντόροβον κατὰ τὸν
Ἑλληνιστὴν. Ἰδούτε δάκτυλοι καὶ ἐπιπλά Παιονία ἢ ἐξ ἡμετέρας ἀλλήλας». Wachsmuth ἐνθ.
σ. 71. G. Schmidt Das Volksleben d. Neugr. σ. 36. Περὶ τῆς Παιονίας βλ.
Γαλλ. τ. XIV σ. 418, 4. 5 Kühn. Περὶ τῆς Παιονίας βλ. Ἐσθ. σ. 9.
Plin. Hist. Nat. XXV, 4 καὶ τοῦ Πεντορόβου Ἰσπαν. III, 157. Plin. XXV, 4.
XXVII, 10. Ἡσυχ. ἐν λ. Περὶ δὲ τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς εὐτοκίαν φυ-
τῶν βλ. Welser Kleine Schrift. τ. III σ. 194. [[Περὶ Λαογρ. Σύμμ. Β' 296—7]].

1) *Bybilakis* Neugriechisches Leben σ. 2. [[Πληρεστέραν ἀναγραφὴν τῶν ἀγίων
βοηθῶν βλ. ἐν Λαογρ. Σύμμ. Β', 309 κέ.]].

2) Θεοκρίτ. ΙΖ', 71. Ἐκ τούτου ὀργηθεῖς ὁ Βυβιλάκης ἐνθ. ἀνωτέρω προσπαθεῖ νὰ
ἀποδείξῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Εἰλειθυίας παραφθαρὲν τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου τὸ ὄνομα,
πάνυ ἀπιθάνως ὡς καὶ ὁ Sanders (Das Volksleben der Neugriechen σ. 305) καὶ ὁ
Wachsmuth (ἐνθ. ἀν. σ. 72) παρατήρησαν.

3) Sonnini ἐνθ. ἀν. σ. 92. *Bybilakis* ἐνθ. ἀν. σ. 41. [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 302]].

4) Διόδωρ. Σικελ. Δ', 20. [[Ἄλλαι μαρτυρίαι περὶ τοκετοῦ καθ' ὁδόν ἢ ἐν ὑπαίθρῳ
παρ' ἀρχαίους : Ποσειδώνιος παρὰ Στραβῶνι Γ' 165 καὶ ἐν FHG. III, 275, 53. Αἰλιαρ. Ζ.
ιστ. Ζ', 12. (βλ. καὶ Kalkmann Pausanias der Perieget σ. 7). Ἀριστοτ. Θαυμ. ἀκ.
91 (93). Ἡ μήτηρ τοῦ Ὀδυσσεὸς καθ' ὁδόν ἐγέννησε (Westermann Mythogr. σ. 183.
Ἐσθ. εἰς Ὀδύσο. 1871, 21. Σχολ. Ὀδύσο. Α' 75 καὶ 21. Τζέτζ. εἰς Λυκόφρ. 786. Ἐτυμ.
μ. 615, 39. Hercher ἐν Jahrbücher Fleckeisens Supplem. I, 228). Πρόσθετος (Ἰωάννου
τοῦ Λαμιακοῦ;) Διδασκαλ. ἐρμην. ἐν Rev. des Etudes grecq. 1893 σ. 89. Νῦν «ἐν
Σαμοθράκῃ οὐδέποτε γεννᾷ ἐν τῇ οἰκῇ της ἢ ἐν ὄρᾳ τοκετοῦ εὐρεθεῖσα γυνή, ἀλλ' ἐν
συγγενικῇ γειτνιαζούσῃ, φόβῳ μὴ ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς παραμένων δαίμων ἢ αὐτὴν κακο-
ποιήσῃ, ἢ τὸ νεογνὸν ἀποπνίξῃ. Ἐπιστρέφει δ' εἰς τὸν ἴδιον οἶκον μετὰ εἰκοσάημερον πε-
ρίπου» (ΚΠ. Σύλλ. ΙΘ', 148). Καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὅταν γυναικὸς τινος ἀποθνήσκουσι τὰ
τέκνα, πηγαίνει «νὰ γεννήσῃ εἰς τὸ παχνὶ τοῦ βοδιῶνα, γιατί ἔς τὸ παχνὶ τοῦ βοδιῶνα
ἐγενήθη καὶ ὁ Χριστός» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Α. Καλογεροπούλου 1888=Λαογρ. Ἀρχ.
ἀρ. 839 σ. 11)]].

Ἄμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου ἢ μαῖα ἀποκόπτει τὸν ὀμφαλὸν του ¹⁾, καὶ τὸ λούει, συμπαραστατουσῶν καὶ ἄλλων συγγενῶν ²⁾. Τὸ λουτρὸν τῶν νηπίων ἐσυνηθίζετο καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐνθα σε, λέγει ὁ ὀμηρικὸς ὕμνος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ τοκετοῦ τῆς Λητοῦς,

ἐνθα σέ, ἦιε Φοῖβε, θεαὶ λόον ὕδατι καλῶ
ἀγνῶς καὶ καθαρῶς, σπάρξαν δ' ἐν φάρεϊ λευκῶ
λεπιῶ νηγατέω· περὶ δὲ χούσειον στρόφον ἦσαν ³⁾.

1) [[Πλειότερα περὶ ἀποκοπῆς τοῦ ὀμφαλοῦ βλ. εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον]].

2) Ἐρατῶ 1861 τ. Α' σ. 78 : «Ἐν σκάφῃ δὲ χέεται ὕδωρ, ὅπου ἡ μαῖα καὶ αἱ εὐειδέστεραι τῶν ἐκεῖ γυναικῶν ῥίπτουσιν ἄλας καθαρὸν, ἵνα τὸ βρέφος προσκτήσῃται πᾶν στοιχεῖον καλλονῆς, εἰς ἐκείνας ἐνυπαρχούσης. Διὰ τοῦ ἀλατισμένου τούτου ὕδατος λούεται τὸ βρέφος· εἰς τὸ ὕδωρ ῥίπτονται νομίματα ἀνήκοντα εἰς τὴν μαῖαν, ὡς ἀντιμισθία τῆς». [[Βλ. καὶ Rouse ἐν Folklore 1896 τ. VII σ. 145 περὶ παρομοίας συνηθείας καὶ ἐν Λέσβῳ κατὰ τὴν γ' μετὰ τὴν γέννησιν ἡμέραν. (Πρβλ. καὶ Georgeakis et Pineau Le Folklore de Lesbos σ. 331. Rev. d. trad. popul. 1892 τ. 7 σ. 327)]]. Σακελλαρίου Κυπριακά τ. Α' [[ἐκδ. 1855]] σ. 287—288. [[Πρβλ. καὶ ἐκδ. 1890 Α', 734—5]]. «Ἐθος δ' ἐστὶ τοῖς Κυπρίοις ἅμα παιδίον γεννᾶται, οἱ ἐν τῷ οἴκῳ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἄλας σακχάραι, ἐλαίῳ καὶ οἶνῳ ἀναμιγνύοντες, δίδουσιν αὐτὰ τῇ μαῖᾳ μετὰ τῆς εὐχῆς των· καὶ δι' αὐτῶν ἅπαν ἀλείφει τὸ σῶμα τοῦ βρέφους... Καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, λούουσιν ἀμέσως τὸ βρέφος ἐν θερμῇ λουτρῇ ἐπτὰ ἀμύγδαλα ἐν τῷ ὕδατι ἵστῶντες, ἅπερ φυλάττουσιν, ἕως οὗ ὁ παῖς ἡλικιωθῇ, καὶ σπᾶσας αὐτὰ φάγγ... Ἐκδοκίμαται δ' αὐτὸ τοῦ λουτροῦ μυρσίνην ἐν τε ταῖς μασχάλαις, δακτύλοις καὶ μηρῶν ἵετασιν, ἵνα μὴ συγκαίηται... Δέσσασα δ' ἡ μαῖα τὸ βρέφος θέτει αὐτὸ ἐν τῇ κλίνῃ ἐπὶ τῆς μητρὸς του περισηλίζουσα παρὰ τὸ προσωπιλάκιον, ἵνα ὑπῆκον αὐτῇ μητρὶ αὐτοῦ γενεῖται». 3) [[Καὶ ἐν Μανῇ «le pouveau-né est lavé avec une décoction de plantes aromatiques et saupoudré de la tête aux pieds de sel, de poivre et de moutarde broyés ensemble» (Yemeniz La Magne et les Maïnotes ἐν Rev. d. deux Mondes 1855 σ. 21)]]]. Τὸ ἀλατίζειν τὸ γενόμενον τέκνον ὡς συνῆθεια τῶν Μανιατῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Stephanopoli Voyage en Grèce 1797—1798 τ. I σ. 293). Περὶ δὲ τῆς αὐτῆς καὶ ἄλλων παραπλησίων συνηθειῶν γράφει τὰ ἀκόλουθα ὁ Sonnini (Voyage en Grèce et en Turquie 1801 τ. II σ. 100) : «Aus-sitôt que l' enfant est né, on le lave avec de l' eau tiédie ; on le couvre ensuite, des pieds au cou, d' une couche de sel, que l' on regarde comme un sûr preservatif contre les vers et ies autres maladies de la peau. Après l' avoir enveloppé de langes, on le couche et l' on place à ses côtés un pain et un pilon, ou tout autre morceau de boi façonné : le pain doit empêcher l' enfant de souffrir de la faim tout le temps qu' il vivra, et l' effet du pilon est de le rendre aussi tranquille qu' un morceau de bois. Dans d' autres contrées de l' Orient, la mère prend son enfant nouveau né, et la sage-femme un mortier de bronze, dont elle frappe trois coups assez forts près de l' oreille de l' enfant, afin, dit-on, d' ouvrir l' organe de l' ouïe et de prevenir la surdité». [[Περὶ ἀλατισμοῦ τοῦ νεογενῆ βλ. Λαογρ. Σύμμ. Β', 295. Πρόσθετος καὶ I. Σαρανταίδου Ἀρχαίου Ἡ Συνασός σ. 68. Paton Holy names of the Eleusinian Priests ἐν Transact. of the internat. Folk-lore Congress 1892 σ. 209—10. Πρβλ. καὶ Rev. de l'hist. d. Relig. 1900 τ. 42 σ. 456. Schweiz. Arch. f. Volksk. 1913 σ. 6—7. Τὸ ἄλας, μὲ τὸ ὅποσον θά πασπαλίσουν τὸ νεογέννητον, τὸ κοπανίζουσι αἱ γυναῖκες τοῦ ἀγ. Ἰωάννου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ukert (Bild. v. Griechenl. σ. 159)]]].

3) Ὀμηρικ. Ὑμν. Α 120 κέ. Βλ. καὶ Εὐριπίδ. Ἰωνὰ 1493. Καλλιμάχ. Ὑμν. εἰς Δία 5. 17. Λυκόφρ. Κασσανδρ. 5. 319.

Τὸ βρέφος σπαργανοῦται ἀκολούθως ἐντὸς στενῶν καὶ μακροτάτων λωρίδων, φασκιῶν καλουμένων¹⁾, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγίνετο²⁾: ἐν Κάσσω οὕτως ἐσπαργανωμένον διαδιβάζεται ἀνωθεν τῆς σκάφης ἐν ἧ ἐλούσθη τρίς ἐναλλάξ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς μαίας εἰς ἄλλης τινὸς συγγενοῦς εἰς τὸ ἀπέναντι ἰσταμένης μέρος: ἐν ἐκάστη δὲ διαβάσει ἐκφωνεῖται, τὸν ποταμὸν ἐπέρασες τίποτα δὲν φοβᾶσαι· εἶτα φέρεται εἰς τὴν μητέρα παρὰ τῆς μαίας εὐχομένης αὐτῇ *καλοροίζικο, καλὰ σαράντα*. Ἡ μαῖα προσκαλεῖ μετὰ ταῦτά τινα τῶν ἐκεῖ γυναικῶν νὰ φέρῃ ὕδωρ, δι' οὗ νίπτει τὰς χεῖρας αὐτῆς, λέγουσα συγχρόνως τὸ *Κύριε ἐλέησον τεσσαρακοντάκις*: νιφθεῖσα δὲ δοξάζει τὸν Ἰψιστον τὸν καταξιώσαντα αὐτὴν νὰ δεχθῆ εἰς χεῖρας νέον ἄνθρωπον· ἡ ἐργασία αὕτη λέγεται *σαραντόνεια*³⁾).

Ταῦτα πάντα διαπράττονται ἐν τῷ κεκλεισμένῳ δωματίῳ, ἐν ᾧ οὐδεὶς εἰσέρχεται: μέχρις οὗ ὁ ἱερεὺς εὐλογῆσῃ τὸ τέκνον⁴⁾. Ἡ θύρα ἤδη πρῶτον ἀνοίγεται εἰς τὸν λειτουργὸν τοῦ Ἰψίστου, ὅστις ἐλθὼν ἀναγινώσκει τὴν ἀρμοδίαν εὐχὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ θύρα ἀνοίγεται τοῖς πᾶσιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὸν ὠραιότερον ἐπιτρέπεται νὰ ἀσπασθῆ πρῶτος τὸ βρέφος ἵνα μεταδώσῃ αὐτῷ μέρος τοῦ κάλλους του, καὶ εἰς τὴν ἐγκρατεστέραν καὶ σωφρονεστέραν νὰ τὸ πρωτοθηλάσῃ ἢ, κατὰ τὴν ἐγγχώριον ἐν Κάσσω λέξιν, *βρωματίσῃ*, ἵνα καὶ τὸ τέκνον ὁμοιάσῃ αὐτῇ. Ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ παρευρισκόμενοι λαμβάνουσι διάφορα τρωγάλια καλούμενα *γεννοφάρια*, εὐχόμενοι πᾶσαν μὲν εὐτυχίαν εἰς τὸ τεχθέν, ἀνάρρωσιν δὲ εἰς τὴν τεχθούσαν⁵⁾).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Ἐκ τοῦ λατινικοῦ fascia. Ἡ λέξις ἦτον εὐχρηστικὴ καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησιν καὶ παρὰ τῷ πλήθει, ὡς μαρτυρεῖ Ἐτυμολογικὸν τοῦ μέγα (σ. 749, 41). Ὁ Σχο. λιαστής τοῦ Ἀριστοφάνους (εἰς Πλοῦτ. 558) τὴν λέξιν αὐτὴν ἐξηγεῖ διὰ τοῦ φασκία· ὁ δὲ Πολυδεύκης (Β' 166. Βλ. καὶ *Ἦουχ. λ. Πόδια καὶ Γελαμῶν*) ἀναφέρει ὅτι τὴν ζώνην οἱ Ῥωμαῖοι φασκίαν καλοῦσι. [[Περὶ τῆς λ. βλ. *G. Meyer Neugriech. Stud. III, 68*. Ἡ λ. *καταφασκιώνω* ἀπαντᾷ ἐν Γύπαρι Γ' 68 σ. 227 Σάθα, *γεννοφάρια* δὲ λέγονται ἐν Χίῳ τὰ σπάργανα (*Πασπάτη Χιακ. γλωσσάρ. σ. 119*), καὶ φαρὰ ἐν Σινασῷ (*I. Σαραντόνιδου Ἀρχελάου Σινασός σ. 69*) καὶ ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας (*Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 125*). σ' *οροπᾶν* δὲ καὶ *σειροπᾶν* αὐτ. «ἡ ὀθόνη, δι' ἧς περιβάλλεται τὸ βρέφος» (αὐτ. σ. 124)]. Ἐν Κύπρῳ ἐκ καλογνώμονος ἐν τῷ οἴκῳ συγγενοῦς λαμβάνουσιν ὑποκάμισον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὅπερ καίοντες ἐν τῷ μέσῳ παρῶσι αὐτὸ εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ βρέφους, μέχρις οὗ τὸ ἐκπλύνωσιν. (*Σακελλαρίου ἐνθ. ἀν. σ. 228* [[ἐκδ. 1890 Α', 731]]).

2) Ὅμηρικ. ἕμν. 126 :

*Αὐτὰρ ἐπειδή, Φοῖβε, κατέβρωσ ἄμβροτον εἶδαρ,
οὐδ' σέ γ' ἔπειτ' ἰσχον χροῦσοι στρόφοι ἀσπαίροντα,
οὐδ' ἔτι δεσμὰ σ' ἔρουκε.*

Βλ. καὶ Πλάτων. Νόμ. Ζ' 2 σ. 789 α τ. II St. ἐν Σπάρτῃ δὲν ἐσπαργάνουν τὰ βρέφη (*Πλουτάρχ. Λυκοῦργ. 89*).

3) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 78.

4) Ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς εἰς γυναῖκα λεγὼν τῇ α' ἡμέρῃ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου αὐτῆς, εὐρισκομένης ἐν τοῖς Εὐχολογίοις καὶ Ἀγιαστηρίοις. [[Πάντες δὲ οἱ παρευρεθέντες κατὰ τὸν τοκετὸν θεωροῦνται ἀκάθαρτοι, «διὸ δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι τῆς οἰκίας πρὶν ὁ ἱερεὺς ἀγάσῃ τούτους δι' εὐχῶν» (*II. Γ. Μακρῆ Τὸ Κατιρλί σ. 99*). Πρβλ. καὶ κατωτέρω σ. 218]].

5) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 79. [[Βλ. καὶ Λαογρ. Σύμμ. Β', 249, 1]].

Ταυτοχρόνως, ἂν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄρρεν, ὁ πατὴρ πυροβολεῖ πολλάκις ἀπὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ὅλοι οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς εἰς ἔνδειξιν χαρᾶς ἐκκενοῦσιν ὄπλα ἐκ τῶν οἰκιῶν των. Τοῦτο συνήθως γίνεται ἐν Μάνη¹⁾. Ἴδου τί λέγει ὁ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα περιγράφας τὴν χώραν ταύτην Μανιάτης Νηφάκης.

Γιὰ τὰ παιδία τὰ μικρά, ὁπότεν γεννηθοῦσι
 χυλόπιτταις μοιράζουσι, γιὰ νὰ τὰ εὐχηθοῦσι,
 ἔς τὴν πόρτα ὅλοι τρέχουσι, καὶ τουφεκιαῖς βαροῦσι
 καὶ νὰ τοὺς βγάλουσι χυλὸ νὰ φᾶσι καρτεροῦσι.
 Ἐκεῖ καὶ χήραις τρέχουσι καὶ καλομοίραις πᾶσι
 νὰ τὸ καλομοιράνουσι χυλόπιτταις νὰ φᾶσι
 οἱ καλομοίραις λέγουσι· καλῶς ἦλθε, νὰ ζήση,
 νὰ γένη καλὸ ἔς τ' ἄρματα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ σβύση.
 Αἱ χήραις πάλι στέκονται ἴσ᾿ ἀν παραπονεμέναις
 καλαῖς εὐχαῖς τοῦ δίδουσι κ' ἐκείναις οἱ καϊμέναις:
 Ἡμεῖς ἄντρα δὲν ἔχομε νὰ σᾶς τὸ ντουφεμίση,
 μόν' ὁ Θεὸς ποῦ τῷδ' ἔδωκε νὰ σᾶς τὸ ντουφεμίση²⁾.

Χοροὺς καὶ κρότους ἐπὶ τῇ γεννήσει ἄρρένων τέκνων ἐποίουν καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν³⁾· καὶ τοῦτο ἐστὶ γενικῶς ἐξετίμων καὶ νῦν εἰσέτι ἐκτιμῶσι τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν θήλειων, ὅπως καὶ οἱ Ἄραβες⁴⁾ καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ φιλοπόλεμοι λαοὶ⁵⁾.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) *Stephanopoli Voyage en Grèce*, t. XXXII (Naissance des enfants à Maina) τ. I σ. 293. [[Βλ. καὶ *Yemeniz* *deux mondes* 1865 τ. 56 σ. 21. Καὶ ἐν Γιάννιτσα τῆς Μεσσηνίας ὅταν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄρρεν ρίπτουσι πυροβολισμοὺς εἰς ἔνδειξιν χαρᾶς (κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελημάχου), κατὰ δὲ τὸν *I. Βελαριδιώτην* ἐν Νέφ Σιῶν: 1907 τ. 7' σ. 1119 «συνεχεῖς πυροβολισμοὶ ἀγγέλλουσι τὴν γέννησιν, χαιρετῶσι δὲ οἱ συγγενεῖς τὸ ἀγγελμα στέλλοντες τρεῖς ὀκάδας οἶνον, ἂν δὲ εἶναι ἀρσενικὸν στέλλουσι καὶ γλυκύσματα, ἰδίως δίπλαϊς». Ἐν Λέρῳ τρεῖς πυροβολισμοὶ ἀγγέλλουσι τὴν γέννησιν ἄρρενος, εἰς δὲ θήλειος. (*Οἰκονομοπούλου* Λεριακά σ. 84). Βλ. καὶ *Ukert Bild. v. Griech.* σ. 133. Περὶ πυροβολισμῶν πρβλ. *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 39 κέ. 46 κέ.]].

2) *Νηφάκη Ἱστορία τῆς Μάνης* ὅλης ἐν *Maurer Das griech. Volk* 1835 τ. III σ. 10.

3) *Ἄνθ. Κομνην.* Ἄλεξ. 7', 8 σ. 297: «τίχεται καὶ τούτοις ἄρρεν. Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγύθησαν· τὸ δὲ ὑπήκοον ἅπαν ἐσκήρτων, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγύθησαν, καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασιλεῖα χαρμονῆς ἀνάπλευ». *Νικήτ. Χωριάτ.* Ε' σ. 220: «καὶ ἅπας ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς» ἐπὶ τῇ γεννήσει ἄρρενος.

4) Πρβλ. Κοράνιον κερ. 6'. ἐδάφ. 46 καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ὑπὸ *Kasimirsky* 1856 σ. 8. [[XVI, 59—64. XLIII, 16. Πρβλ. LXXXI, 8]].

5) [[Περὶ προτιμήσεως τῶν ἄρρένων ἀπὸ τὰ θήλεια παρὰ διαφόροις λαοῖς βλ. *A. de Gubernatis Storia comparata degli usi natalizi*, Milano 1878 σ. 48 κέ. Πρβλ. καὶ *Grimm Deutsch. Rechtsalt.* σ. 403 (ἐν Ἑλβετία). *Michelet Orig. d. droit. franç.* 1838 I, 22. Καὶ ἐκ πολλῶν παροιμιῶν καταφαίνεται πόσον κοινὴ εἶναι παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἡ τοιαύτη προτίμησις. Τὰς σχετικὰς παροιμίας βλ. ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει τῶν Παροιμιῶν *N. Γ. Πολίτου* λ. θηλυκό. Πρβλ. προσέτι καὶ τὰ δημῶδη ναυαρίσματα, ὡς λ. χ. ἐν Βόρωνι Α', 77 ἀρ. 8. 11. 12 κέ. Γύπαριν Δ' 106 κέ. σ. 254 Σάθα. Σπαρτ. ἡμερολ. 1904 σ.

Τὸ βρέφος πρὶν εἰσέτι βαπτισθῆ καλεῖται *Δράκος*¹⁾, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται ὡς εὐχὴ τρόπον τινα εἰς τὸ παιδίον, ὅπως ἀνδρεῖον καὶ ῥωμαλέον καταστῆ²⁾. διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἰς τινὰ μέρη καλεῖται *Σιδέρης*³⁾ ὅπως ὡς σίδηρον ἰσχυρὸν καταστῆ⁴⁾. Ἐντίθεται δὲ εἰς κοιτίδα (*κούνια*)⁵⁾, ἣτις ἀλλαχοῦ

70 (ἐν Λακεδαίμονι). Συμφορὰ θεωρεῖται ἡ γέννησις κόρης (*Theodoridis Sexuelles Fühlen u. Werten* 1919 σ. 87 κέ.), ἐν Ἠπειρῷ δὲ κἀμνουσι μαγγανείας διὰ νὰ γεννήσῃ πολλὰ θηλυκὰ ἢ ἐχθρὰ των (Ζωγρ. Ἀγ. Α', 16, ια') καὶ ἐν Καρατσὸλ Τιρνάβου φθονεραὶ γειτόνισσαι προσέφευγον εἰς μάγισσαν ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν γέννησιν ἀρσενικοῦ, συχνὰ δ' αἱ ἐπίτοχοι προσφεύγουσιν εἰς τὰς μαῖας ἢ τὰς ἀθιγγανίδας διὰ ν' ἀποτρέψωσι τὰ κωλύματα πρὸς γέννησιν ἀρρενος τέκνου (κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου)]].

1) *Δράκος* ἢ *Δράκοντις*, ἡ κόρη δρακοῦλα καὶ δρακάικα ἢ δρακόντισσα. *Wachsmuth* Das alte Griechenland im neuen σ. 34. 62. 77· ὁ δευτέρως τύπος τῆς λέξεως καὶ οἱ δύο τελευταῖοι εἰσὶν ἀνύπαρκτοι.

2) Ὁ *Βενιζέλος* (ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι 1870 σ. 478—479) ἀπιθάνως ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν τῆς συνηθείας εἰς τὴν ἰδέαν τῶν ἀρχαίων ὅτι ὁ ὄφις ἦν σύμβολον ὑγείας. [[Καὶ ὁ *Mannhardt* (Wald- u. Feldkulte II, 64 κέ.) ἀπιθάνως σχετίζει τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι τάρτιγενῆ τέκνα, προτοῦ λάθωσι ψυχὴν, ἔχουσι μορφήν ζφου, ἰδίως ὄφως. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν συγγραφέως τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν τινι διαμερίσματι τοῦ Crain ἐπίστευον ὅτι πολλάκις γυναῖκες ἀντὶ παιδῶν γεννῶσιν ὄφεις, οἵτινες ἀγαλαμβάνουσι ἀνθρωπίνην μορφήν τυπτόμενοι διὰ βράβδου. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχαίας γερμανικὰς παραδόσεις τὸ παιδίον ἐθεωρεῖτο ἀνθρωπος, ἀφ' ἧς ἐλάμβανε τὸ ὄνομα ἢ ἐγεύετο πρὸς τὸν ἴσον ὀνομάζεται τὸ νεογέννητον ἐν Ἀριστοφ. Θεσμοφ. στ. 514. Πλὴν τοῦ ὄφιν ὀφθαλμοῦ ἐν Λάστα τῆς Γορτυνίας καλεῖται καὶ *κοιτιώνια* (Λάσκαρη Λάστα σ. 283), ἐν ᾧ Σαυῶν 1) «κούτης (ἦτοι κέσφος [ἡ κεφαλὴ] καλεῖται... τὸ ἀβάπτιστον ἄρρεν κέσφος δὲ τὸ θῆλυ Δράκος καὶ δρακοῦλα καλοῦνται τὰ βαπτισμένα βρέφη, κατόπιν δυσχεροῦς τινος ἢ ἐπιπόθου καὶ ἀντιπαθοῦς νόσου, οἷον σπασμῶν, ἐπιληψίας κτλ. λαμβάνοντα τὴν προσηγορίαν ταύτην ὡς ἀλεξιτήριον καὶ φυλακτικὸν κατὰ πάσης βασκανίας» (Παλαδιαμάνη Νεφέλη Ἀνχισασά ἐν Ἀκροπόλει 4 Ἀπριλ. 1891 [= Ἡ Μάγισσας, ἐκδ. Φέξη 1912 σ. 62, 63]. Περὶ τοῦ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ὀνόματος βλ. *Paton* Holy names of the Eleusinian Priests ἐν *Transact. of the Intern. Folkl. Congress* 1892 σ. 205. Πρὸς καὶ Π. Π. Δ', 574. Ζωγρ. Σύμμ. Β', 247]].

3) Ἐν Φιλιππουπόλει πρὶν ἢ βαπτισθῆ ὀνομάζουσι τὸ βρέφος «*Σιδέρη*», οἶονεἰ σιδηροῦν, ὑγιές, εὐχετικῶς». Πανδῶρ. τ. ΙΑ' σ. 448.

4) Εἰς πολλὰς ἄλλας ἀλληγορικὰς πράξεις ἀναμιγνύουσι τὸν σιδηρὸν εἰς ἐπίτευξιν σταθερᾶς ὑγείας. Οὕτως τὸν κεφαλόδεσμον τῆς λεχοῦς δέουσιν εἰς τι σχοινίον προσαρτῶντες τεμάχιον σιδήρου, ὅπως διαμένη ὑγιής ὡς τὸ σιδηρὸν. (*Wachsmuth* ἐνθ. ἀν. σ. 73)· οἱ δὲ προσερχόμενοι εἰς τὸν κοιτῶνά της τὴν προσερχομένουσιν ἀποκαλοῦντες αὐτὴν εὐχετικῶς *σιδηροκέφαλη!* Ὅταν δ' ἀφήνῃ τὴν κλίνην της κατὰ πρῶτον πατεῖ ἐπὶ σιδήρου, ὅπως καταστῆ ἰσχυρὰ ὡς αὐτὸ (*Sonnini* ἐνθ. ἀν. σ. 99). Οἱ δαισιδαίμονες δταν γαῦνται πρωτοφανῆ ὀπωρικά, πατῶσιν ἐπὶ σιδήρου λέγοντες *γερόν μὲ εὔρε, γερόν καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃ*. (*X. Μεγδάνου* Ὁ λύχνος τοῦ Διογένους σ. 275).

5) [[Ἡ λ. ἦτο ἐν χρήσει ἤδη ἀπὸ τῆς Ζ' ἑκατ. : «καὶ τοῖς μικροῖς βρέφασιν σὺν ταῖς κούνιαις αὐτῶν». (*Γεωργίου* Βίος ὁσίου Θεοδώρου 141 ἐν *Θεοφ. Ἰωάννου* Μνημ. ἀγιολ. σ. 488). Περὶ τῆς παραγωγῆς της ἐκ τοῦ λατ. *cunae* βλ. Κοραῖη Ἄτ. Δ', 489. Γενικῶς βλ. *Grasberger* Erziehung u. Unterricht im klass. Altert. I, 120. *Hermann* Aelterth. IV, 293, 3. Κενὴ κούνια βρέφους ἐὰν κινήθῃ, σημαίνει θάνατον τοῦ βρέφους καὶ ὅτι ἡ κούνια θὰ μείνῃ ἔρημος (*Καραγιάννη* Δαισιδαίμ. δοκίμ. σ. 134). Ἡ πρόληψις αὕτη εἶναι κοινὴ καὶ εἰς ἄλλους λαούς : θεωρεῖται κακὸν νὰ κινήται ἡ κούνια κενή (*Mélusine* I, 439. 128 ἐν Ἐλβετία), διότι οὕτω τὸ παιδί χάνει τὴν ἡσυχίαν του (*Zeitschr. f. deutsch. Mythol.* II, 100 ἐν Βαυαρία), ἢ κλαίει (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1913 σ. 278,

μὲν εἶναι ἀπλοῦν σκαφίδιον, ἀλλαχοῦ δὲ δερματίνη, νάκα καλουμένη¹⁾. Ἐν αὐτῇ κινοῦσα ἢ μήτηρ τὸ τέκνον τῆς, καὶ ναγαρίσματα ἐπάδουσα²⁾ ἀποκοιμίζει αὐτό. Παρομοίαν συνήθειαν τῶν Ἑλληνίδων μητέρων ἀναφέρει καὶ ὁ Πλάτων: «ἤνικα γὰρ ἂν που βουλευθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσπνοοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τούναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις αἰεὶ σείουσαι, καὶ οὐ σιγὴν ἀλλὰ τινα μελωδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἶον καταυλοῦσι τῶν παιδίων³⁾».

Ἐσυνήθειζον οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὴν γέννησιν τέκνου νὰ ἀναρτῶσιν ἐπὶ τῶν θυρῶν, εἰ μὲν τὴν ἄρρεν στέφανον ἐλαίας, εἰ δὲ θῆλυ ἔρια, πρὸς δῆλωσιν τῶν ἀσχολιῶν τοῦ φύλου των⁴⁾. Ἦδη, ὅταν γεννηθῆ ἄρρεν, θέτουσιν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ μάχαιραν, ὅταν δὲ θῆλυ ἡλακάτην⁵⁾, δηλοῦντες δι-

20 ἐν Schleswig-Holstein· πρὸλ. καὶ Schweiz. Arch. f. Volksk. 1917 σ. 33, 10, ὅπου καὶ ἄλλα παράλληλα), ἢ ἐπέρχεται εἰς τὴν κοῦνιαν τὸ Dogelli (;) (αὐτ. σ. 39, 12), ἢ διότι θὰ πονέσῃ τὸ στομάχι τοῦ παιδιοῦ (Rev. d. trad. pop. 1894 σ. 113 ἐν Mentonnais), ἢ διότι παθαίνει τὸ παιδί (αὐτ. 1897 σ. 520 ἐν Κορσικῇ. 1903 σ. 53 ἐν Ῥωμουνίᾳ), ἢ διότι οὕτω λικνίζει τις πονηρὸν πνεῦμα (Zeitschr. f. österr. Ver. f. Volksk. III 117, 118 Βλάχων Βουκοβίνας), ἢ θὰ γεννηθῆ τὸ ἐπὶ τῷ παιδίον εἰς τὴν οἰκογένειάν του (αὐτ. σ. 118, 184 ὁμοίως). Ἐν Χίφ πιστοποιεῖται ὅτι ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἢ δύο γυναῖκες λικνίσωσι ταυτοχρόνως τὸ νεογνόν, σημεῖον ὅτι τὸ παιδί θὰ ἐέλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον (Κατελλάκη Χιακὰ ἀνθ. σ. 364). Ἐν Ῥωμουνίᾳ ἐπὶ ἀλλοθροῦν ἡ ἑξ. κοιτίδα νεογνοῦ, πρὸ τελευτῆς ἐπὶ τοῦτο χλια: τὸν ὄρνον του (Rev. d. trad. pop. 1903 σ. 53)].

1) Ἡ νάκα ἐν Μάνη κατασκευάζεται ἐκ δερμάτος προβάτου, μήκους τριῶν ποδῶν· ἐν τῇ ἄκρᾳ θέτεται προσκεφάλαιον ἐπιτοῦτο ὅπως μὴ ἐνοῦνται αἱ τὰ ἄκρα συγκρατοῦσαι ῥάβδοι· κρεμάται δὲ ἐξ ἡλων, ἢ φέρουσι ἐπὶ τὰ νῶτα τῆς μητρός (Stephanopoli ἐνθ. ἀν. σ. 294—295. [[Πρὸλ. καὶ Yemeniz ἐνθ. ἀν. σ. 21—2. Κουκουλιὸ Οἴνουστ. σ. 84—5. Ukert Bild v. Griech. σ. 133—4]]). Ἡ λέξις νάκα εἶναι ἀρχαία· νάκα (Πίνδαρ. Πυθ. Δ', 58. Θεόκριτ. Ε', 2. Ἡρόδοτ. Β', 42. Λουκιαν. π. Συρ. Θεοῦ 55) καὶ νάκη ἐσήμενον τὸ αἰγίον δέρμα (Ἑτυμολ. μ. ἐν λ. Ὀδυσσ. ε, 530. Λυκόφωρ. 1310. Πανσαν. Δ', ια', 3. Stephan. Observat. in Virgiliana, Theocr. Imitation σ. 53 κέ.). Ὁ About (La Grèce contemporaine κερ. IV, 7) περιγράφει εἶδος κοιτίδος ἐκ σκάφης. [[Ἐν Κύμῃ «οἱ χωρικοὶ τοποθετοῦσι τὸ βρέφος τῶν ἐντός μικροῦ καὶ ἐλαφροῦ σκαφίδιου», τὸ ὅποιον λέγεται *μυλοῦτι*, ἢ, «κρεμῶσι δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ὄμων πρὸς τὴν πλάτην, ἢ ὡς λέγουσι *ζαλίκα*, καὶ οὕτω φέρουσι τὸ βρέφος των» (Δοκίμιον περὶ τοῦ γλωσσ. ἰδιώματος τῆς Κύμης καὶ τῶν περιχώρων. Γλωσσ. ἔταιρ. 1903). Ἐν Νισύρῳ σάκκος τετραγώνος «ἐξ αἰγοτρίχων... καὶ φέρων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀνά ἓν δέρμα» ὀνομάζεται *ἀνάμα*, τὸ, «χρησιμεῖσι δὲ... ὡς λίκνον ἢ κοιτίς τῶν βρεφῶν, ὅπερ ἀναρτῶσιν αἱ μητέρες ἐπὶ τοῦ ὄμου νανουρίζουσιν αὐτά» (ΚΠ. Σύλλ. ΙΘ', 190. Βλ. καὶ Γ'. Παπαδοπούλου Νισυρος σ. 82). Ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας τὸ λίκνον λέγεται *νανοῦδ'*, «ἐκ τοῦ νανουρίζω» (Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 121)].

2) Περὶ αὐτῶν γενήσεται λόγος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματός μου ἐν τοῖς περὶ δημοτικῶν ἑσμάτων. [[Τοῦ συγγράμματος τούτου ἐξεδόθησαν μόνον τὸ α' καὶ β' μέρος τοῦ Α' τόμου]].

3) Πλάτων. Νομ. Ζ' σ. 790 d. II St.

4) Ἦδη. ἐν λ. στέφανον ἐκφέρειν. [[Νῦν «ἐν τισὶ κώμαις» τῆς Κύπρου «κρεμῶσιν κάνναβιν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῆς λεχοῦς, ὡς σημεῖον τῆς αὐτῆς λυτρώσεως ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ» (Σακελλάριον Κυπρ. 1890 Α', 734)].

5) Rouqueville Voyage en Grèce τ. IV σ. 160. [[Περὶ ἡλακάτης ὡς συμβόλου τῆς

ἀμφοτέρων τούτων φανερώς τὰ ἔργα, περὶ ἃ μέλλουσι νὰ ἀσχοληθῶσι τὰ τέχνα ἡλικιωθέντα ¹⁾).

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι προσέρχονται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, κομίζοντες δῶρα ²⁾, καὶ πολλὰ τῇ νεογεννηθέντι καὶ τῇ μητρὶ ἐπευχόμενοι ³⁾. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ παρατίθεται τράπεζα ἢ γλυκύσματα, δι' ὧν εὐωχοῦνται οἱ ἐπισκεπτόμενοι ⁴⁾.

Ἐν Κύπρῳ μετὰ πέντε ἕως ἐπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἔρχεται πάλιν ἡ μαῖα, σηκώνει τὴν λεχῶν καὶ προπορευομένη σταυροῦς ποιεῖ εἰς ἀπάσας τὰς γωνίας καὶ θύρας τῆς οἰκίας, ἵνα ἀπομακρύνῃ πᾶν πονηρὸν ὄν, λέγουσα πρὸς τὴν λεχῶν *Κυρὰ οἰκοκυρά, ὅπως ἐγὼ δὲν σοῦ ἔκαμα κακὸ μῆτε σὺ καὶ ἔς τὸ*

γυναικὸς καὶ τῶν γυναικείων ἔργων βλ. *Michelet Origines du droit français*, Brux. 1838 I, 43—4]].

1) *Θ. Βενιζέλος* ἐν *Εὐαγγελικῷ Κήρυκι* 1870 σ. 476.

2) Ἐρατὸ τ. Α' σ. 80 ἐν Κασῶν «οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι κομίζουσι κατ' ἔθος διάφορα γλυκύσματα οἴτου κλπ. καλούμενα *καρισκία*. Τούτων μέρος λαμβάνει ἡ μαῖα, ἀναγκαζομένων τῶν κομισασῶν αὐτὰ *καρισκοφόρον* καλουμένων, νὰ τὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς». Πανδώρα τ. ΙΑ' σ. 548: Ἐν Φιλιππουπόλει «τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας στέλλουσιν ὅλοι οἱ συγγενεῖς γλυκύσματα καὶ διάφορα φαγητὰ εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς δευτέραν ἐπίσκεψιν, φέρουσι δῶρόν τι εἰς τὴν γυναῖκα, ὡς κίβητος ἢ κόσμημά τι». Βλ. καὶ *Πούλιον* περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν *Εὐαγγελικῶν* καὶ τῶν *Γενετικῶν* (*Wachsmuth* ἔνθ. ἄν. σ. 72), ἐν Ἠπειρῶν *πογονία* (*I. Λαμπερὶν* *Ἐπεὶρολογία* σ. 69) καὶ παρ' Ἀλβανοῖς *πογονία* (*Hahn Alban. Studien* τ. I σ. 149) καὶ παρ' Ἑλλήνων καὶ *Stephanos* ἐν *ἄν. σ. 205*. [[Βλ. καὶ τὰ ἐν *Λαογρ. Σύμμ.* Β', 249]] εἰς τὴν *Περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς τοῦ Κατζίδου, ὁμοίαν τῆς τοῦ Πανταζίδου ἑτυμολογίαν τῆς τοῦ Κασῶν καὶ τῆς τοῦ Ἑλλήνων νεωτ. ἑλλ. γλ. Α' α' σ. 15*, ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας «περὶ τοῦ ἐθίμου ἐν Κασῶν ἐν *Z. Ἀγ. Α'*, 51 καὶ *Ἀρναβινοῦ* *Γλωσσαρ.* σ. 77, πρὸς δὲ ὅτι ἐν *Λακκοδικίῳ* τῆς *Μακεδονίας* «μετὰ τὸν τοκετὸν κατασκευάζονται ἐξ ἀζύμου καὶ μέλιτος αἱ λεγόμεναι *ἀλαγγίται*», αὐτὰς δὲ ἡ «πλακεῦντια ἢ ἄλλο τι γλυκύσμα» φέρουσιν εἰς τὴν λεχῶν συγγενεῖς καὶ φίλοι «ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ τοκετοῦ μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς» (*Γουοῖον* Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 54). Ἐν *Λιθίῳ* εἰς τὴν λεχῶν πέμπονται ὑπὸ τῶν συγγενῶν *καμημέρια* καὶ ἄλλα γλυκύσματα (*Παρ. Ἐλευθερίου* ἐν *Ξενοφάν.* Δ', 178)]].

3) Ἐρατὸ τ. Α' σ. 79—80: «Καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς βαπτίσεως, ἣτις λαμβάνει χώραν συνήθως μετὰ ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας, ἅπαντες οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι πορεύονται καὶ εὐχονται τῇ λεχῶν, λαμβάνοντες γλυκύσματα ἀφθόνως ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατεθειμένα». Εἰς *Ρούμελην*, *Ἄγραφα*, *Τσομέρκα* κλπ. αἱ προσερχόμεναι γυναῖκες εὐχονται εἰς τὴν μητέρα: *Νὰ σὲ ζήσῃ τὸ παιδί, νὰ σὲ γίγῃ ἀρμαιοὺς καὶ καπετάνιος καὶ νὰ τοῦ βγάλουν καὶ τραγοῦδι* πρὸς ἃ ἡ μήτηρ ἀποκρίνεται: *Μόνο νὰ ζήσῃ καὶ ὡς γίγῃ καὶ καλόγερος* (*Ἐρ. Μπάρτα* Ἐναμνήσεις φιλοπάτριδος 1861 σ. 171. *Wachsmuth* ἔνθ. ἄν. σ. 72). Τὰς εὐχὰς τῶν *Μανιατισσῶν* βλ. ἐν τῇ ἄνω παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ *Νηφάκη*. Βλ. καὶ *Pégues Hist. et phénomènes du volcan de Santorine* σ. 347. [[Βλ. καὶ *Λαογρ. Σύμμ.* Β', 249 καὶ σημ. 1 καὶ 2]].

4) *Bybilakis Neugriech. Leben* σ. 6. Πανδώρα τ. ΙΑ' σ. 448. [[*Σακελλαρίου* *Κυπρ.* 1890 Α', 735. *Παρ. Ἐλευθερίου* ἔνθ. ἄν.]]. Ἐν *Μάνῃ* παραθέτουσι *χυλόπιτταις* ὡς ἐκ τῶν στίχων τοῦ *Νηφάκη* βλέπομεν. Συμπόσιον τῶν γενεθλίων συνηθίζεται καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (*Hahn Alban. St. I* σ. 149), ἐγένετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμέραν (*Bekker Anecd. Gr.* σ. 237. *Ἀθην.* ΙΕ', 8) ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀμφιδρομίων (πρὸλ. *Ἀθην.* Θ' σ. 370 d).

παιδί μου. Ἐξελθοῦσαι δὲ τῆς θύρας τῆς οἰκίας εἴτ' ἄνδρα, εἴτε γυναῖκα ἀπαντήσωσι, δίδουσιν αὐτῷ λεπτά, ἢ δλόκληρον ἄρτον· καὶ εἰ μὲν ὁ ἀπαντιώμενος εἶναι ἀνὴρ, τὸ μετ' αὐτὸ γενησόμενον λέγεται ὅτι θέλει εἶσθαι ἄρρεν, ἢ τάνάπαλιν ¹⁾. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ ἀμφιδρόμια τῶν ἀρχαίων ²⁾, ἅτινα ἤγοντο τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἢ ἴσως καὶ ἄλλην ἡμέραν, διότι περὶ τῆς ἡμέρας διαφωνοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ³⁾· κατ' αὐτὰ περιτρέχοντες ἔθετον ὄνομα τῷ παιδίῳ ⁴⁾· σήμερον τὴν ὀγδόην ἡμέραν (οἱ ὀχτώ) ἢ μαῖα πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ τοῦ βρέφους, ὁ δὲ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐν τῷ Εὐχολογίῳ «εὐχὴν εἰς τὸ κατασφραγῖσαι βρέφος λαμβάνον ὄνομα τῆ ὀγδοῆ ἡμέρα μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ ⁵⁾». Τὸ βάπτισμα, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει εἰς τὰ περὶ ὀνομάτων, τελεῖται συνήθως τὴν ὀγδοῆν ἡμέραν, ὡς καὶ ἡ εὐχὴ αὕτη ἀναφέρει ⁶⁾ ἢ καὶ τὴν ἐβδόμην ⁷⁾· εἰς πολλὰ δὲ μέρη ἀργότερον. Νεαρά τις ὁμῶς τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ὑπαινίσσεται ὅτι πρὶν ἢ παρέλθουσι τεσσαράκοντα ἡμέραι οἱ παῖδες ἄνευ ἀνάγκης δὲν βαπτίζονται ⁸⁾.

Κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἢ λεχώ, ἣτις μέχρι τοῦδε δὲν ἐκκλησιάζετο, οὔτε μετελάμβανε τῆς θείας κοινωνίας, πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ⁹⁾, ἐνθα ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς «εἰς τὸ ἐκκλησιάζσαι τὸ παιδίον μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα ¹⁰⁾». Ἡ συνήθεια αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ¹¹⁾, παρὰ τῶν χριστιανῶν ¹²⁾.

Ἐν Φιλιππουπόλει ὅταν γέννηται τὸ παιδίον, τότε οἱ συγγενεῖς ἢ οἱ γείτονες λάθρα κλέπτουσιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς του, τὸ ἐνδύουσιν ἀλλοκότως πως,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Σακελλαρίου Κυπριακά τ. Α' [[ἔκδ. 1853]] σ. 289. [[ἔκδ. 1890 σ. 735. Καὶ ἐν Ζατούνη πιστεύεται ὅτι ὅταν «αἱ γυναῖκες παίρνουν ταῖς εὐχαῖς», ἂν μὲν ἀπαντήσουν ἄνδρα θὰ κάμουν ἀρσενικόν, ἂν δὲ γυναῖκα θηλυκόν. (Κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Π. Κασσιμάτη, 1894). Ἀναλόγους γαλλικὰς δοξασίας βλ. ἐν Rev. d. trad. popul. 1893 σ. 285 (Ἀνδραγαθίας). 1895 σ. 581 (Ἄνω Βρετάνης). 1903 σ. 450 (Ille et-Vilaine). Ἄλλα προγνωστικὰ γένους βλ. εἰς τὰς Συμπληρωματικὰς Σημειώσεις, κατωτέρω σ. 216]].

2) [[Βλ. καὶ Λαογρ. Συμμ. Β' 245—250]].

3) *Schneider* ad Aristotel. Hist. Animal. VII, 11 τ. I, 557.

4) Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 757. Σουίδ. Ἑτυμολ. μ. καὶ Ἡούχ. λ. Ἀμφιδρόμια. Πλάτων. Θεαίτ. σ. 160 e.

5) Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ. «Ἰστέον ὅτι τῆ ὀγδοῆ ἡμέρα μετὰ τὴν γέννησιν, προσάγεται ἐν τῷ ναῷ τὸ βρέφος παρὰ τῆς μαῖας, καὶ ἴσταται πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ».

6) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 79. Πούλιος ἐνθ. ἀν. σ. 33.

7) Πανδῶρ. ΙΑ' σ. 448.

8) «Περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν πότε λαμβάνει τῶν θεῶν μυστηρίων καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ' ἡμερῶν ἄνευ ἀνάγκης». (Jus Graeco-Romanum, Pars III collatio II nov. 17 σ. 89 ed. Zachariae v. Ligenthal. (Lips. 1857).

9) *Wachsmuth* σ. 73—74. *Bybilakis* σ. 7. *Guys* Voy. litt. en Grèce 1776. Πανδῶρα Θ', 448. Παρ' Ἀλδανοῖς *Hahn* αὐτ. 149. Θεοφρ. ιδ'. [[Βλ. καὶ κατωτέρω σ. 218]].

10) Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ : «Τῆ τεσσαρακοστῇ ἡμέρα πάλιν προσάγεται τὸ βρέφος τῷ ναῷ ἐπὶ τῷ ἐκκλησιασθῆναι. Προσάγεται δὲ παρὰ τῆς μητρὸς, ἤδη καθααρμένης καὶ λουμένης ὁδοῦ, παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναδέχεσθαι τοῦτο κατὰ τὸ βάπτισμα».

11) *Pitiscus* de fest. Graecorum v. 675 κλπ.

12) *Censorinus* σ. 28, 2 ed. Ot. Jahn.

δπλίζοντες αὐτὸ καὶ περιδέοντες διὰ μηρύματος (θελειᾶς) βάμβακος ἐρυθροῦ χρώματος, φερομένου ἀπὸ τοῦ ὤμου ὑπὸ τὴν ἐτέραν μασχάλην, συνάπτοντες τὰ δύο ἄκρα διὰ κλειθροῦ, καὶ οὕτω μετημφιεσμένον φέρουσιν αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα. Καὶ τότε τὸ παραδίδουσιν αὐτῇ, ἀνοίγοντες τὸ κλειθρον, ὅταν ὑποσχεθῇ αὐτοῖς ἐστίασιν ¹⁾).

Τὸ παιδίον θηλάζεται συνήθως μὲν μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς γεννήσεως· δὲν εἶναι ὅμως καὶ σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ἐν Ἑλλάδι μητέρας τετραετῆ καὶ πενταετῆ παιδία θηλαζούσας ²⁾). Τοῦτο ἐν Μάνη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνηθίζεται· ἔφαγε πόλυκο (ἄφθονον) βυζί, λέγεται ἐπὶ τῶν ῥωμαλέων ³⁾). Ὁ Ἰουδηνάλης λέγει ὅτι τοῦτο συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἀνθρώποις rotanda ferens infantibus ubira magnis ⁴⁾). Σιτίζουσι δὲ διὰ στερεᾶς τροφῆς τὸ παιδίον, μασῶσαι τὴν τροφήν καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδὸς ἐντιθεῖσθαι, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐποίουν ⁵⁾), καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ἔτι καὶ νῦν συνηθίζουσι ⁶⁾).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[[Ἐκ τῶν ἀνεκδότων σημειώσεων, αἵτινες θὰ ἐχορησιμοποιουῖντο ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν ἀνασύνταξιν ἐπὶ νέων δεδομένων «τῶν κατὰ τὴν γέννησιν», ὅσαι δὲν προσετέθησαν εἰς τὰς ὑποσημειώσεις ἀντίστοιχῶς, ἀναγράφονται ὡδε.

Γενικὰ ὡς καὶ περιγραφὰς τῶν νεοελληνικῶν θημάτων κατὰ τὴν γέννησιν βλ. *Ukr. Vjst. v. Griechentl.* σ. 132—7. *Modern greek ethnology* ἐν *Folklore* 1894 τ. 5 σ. 338—9 (συμπληρωματικὰ παρὰ κυρίας ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὰ τῆς *Garnett Women of Turkey* σ. 69 κέ.). Κατὰ τόπους : *Καμπούροισι* ἐν *Αἰθ.* Α', 199. Πλάτων 1880 τ. Β' σ. 366—7 (Παρνακίδος προλήψεις). *Κουκουλιὲ Ὀμόσας* σ. 82 κέ. *Ἡλ. Τοισίλη Προλήψεις καὶ ἔθιμα κατὰ τοὺς τοκετοὺς καὶ τὰς βαπτίσεις* ἐν *Δελτ. ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἔταιρ.* 7, 63—72 (Κεφαλληνίας). *Zallony Tine* σ. 84 κέ. 118 κέ. *Βάλληνηδα Κυθν.* σ. 109—111. *Rouse* ἐν *Folklore* 1896 τ. 7 σ. 144 (Λέσβου). *Γ. Μαυροῦ* Ἔρωσ, γάμος, γέννησις, βαπτίσις ἐν Κάσῳ ἐν *Ἑβδομάδι* 1889 ἀρ. 26 σ. 4—6 (λογοκλοπία ἐκ τοῦ ἡμερολογίου «Χρό-

1) Πανδώρα ΙΑ' σ. 448.

2) *Strahl Das alte und das neue Griechenland* σ. 200. [[Πρὸς καὶ Θυσίαν Ἀδραᾶμ σ. 377 σ. 239 Legrand. 44 Ἀντωνιάδου : «τρεις χρόνους, γιέ μου σοῦδιδα τὸ γάλα τῷ βυζιῶ μου»]].

3) [[Ἀντιθέτως ἐν Λέσβῳ νομίζεται ὅτι παιδίον θηλάσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον γίνεται ἡλίθιον ἢ κακὸν ἢ ἔχει κακὸν μάτι (*Georgeakis et Pineau Le Folk-lore de Lesbos* σ. 332)]].

4) *Juvenal* VI, 9. [[Τριετὴς ἢ θύλασις ἐν ἀρχαίᾳ Χαλδαίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ (*Maspero Hist. anc. d. peupl. d' Orient* I, 739 σ.). Αἱ Λαπωναὶ καὶ αἱ Τουγκούσαι θηλάζουσι τὰ τέκνα τῶν μέχρις οὗ γεννήσωσιν ἑτερον, ἐπὶ 3 καὶ 4 πολλάκις ἔτη (*Klemm Allg. Culturgesch.* III, 57) καὶ ἐν Ῥωσίᾳ ὅσον μακρότερος ὁ θηλασμός, τόσον καλύτερον θεωρεῖται (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1907 σ. 168)]].

5) *Θεόφραστ.* Χαρακτήρες 20. *Ἀριστοφ.* Ἴππ. 717. *Ἀθήν.* ΙΒ', 40. [[Πρὸς καὶ *Αποστόλ.* 855. *Μιχ. Ἀκομινᾶτ.* Α' σ. 125 Λάμπρου. *Ἰατρὸν τοῦ λαοῦ* Α' σ. 46 κέ.]].

6) *Hahn Albanesische Studien* τ. I σ. 149,

νου» 1867 σ. 72 κέ.). Μπιλιώτη-Κατρά η νήσος 'Ρόδος Β', 300—4. Ζωγράφ. 'Αγών Α', 211 (Σύμης). Σακελλαρίου Κυπριακά ('Αθ. 1890) Α', 734—6. Θρακική 'Επατηρίς 1897 σ. 194—5 (Σαράντα 'Εκκλησιῶν). Ξενοφάνης 1906 Γ', 272—9 ('Η γέννησις καὶ βάπτισις ἐν Βουρδουρίῳ ἄλλοτε καὶ νῦν). Παρασκ. 'Ελευθερίου αὐτ. Δ', 177—180 (Λιθίου). Ι. Σαραντίδου 'Αρχελάου 'Η Συνασός σ. 68—70.

Παρ' ἀρχαίους βλ. *Hermann Antiqu.* 3ης ἐκδ. IV, 286 κέ. *Welcker Ueber die Entbindung bei den Griechen* ἐν *Kl. Schr.* III, 185 κέ. Παρὰ Βυζαντινοὺς : *Ψελλοῦ 'Επιστολή 157* ἐν *Σάθα Μεσ.* Βιβλ. Ε', 409 κέ. Παρ' Ἀλβανοὺς : *J. E. Pisco Gebräuche bei der Geburt und Behandlung der Neugeborenen bei den Albanesen* ἐν *Mitteil. d. anthropol. Gesellsch. in Wien* 1896 τ. 26 σ. 141—6. 'Εν ἐκτάσει περὶ θυμώδους μαιευτικῆς κτλ. βλ. 'Ιατρικὴν Μέλισσαν 1857 τ. Ε' σ. 404 κέ.

Μαντικὴ πρὸς γνῶσιν τοῦ γένους ἐμβρύου ἢ τοῦ ἐπομένου τέκνου. 'Εν Λακεδαίμονι : Σπαρτ. ἡμερολ. 1904 σ. 70. 'Εν Λάσπῃ Γορτυνίας (ἀπὸ τοῦ ἐπιπλέοντος ἐλαίου ἐν τῇ κολυμπήθρῃ) : *Λάσκαρη Λάστα* σ. 282. Εἰς τὰς νοτίους Σποράδας : *Rouse* ἐν *Folklore* 1899 σ. 182. 'Εν Σύμῃ (ἐκ τῆς χωρίστρας βρέφους) : Ζωγράφ. 'Αγ. Α', 212 § 17. 'Εν Κρήτῃ (ὑφασμα ὑφαινόμενον ἐπὶ 40 ἡμέρας) : Κρητικὸς 'Αστὴρ Δ', 667. 'Εν Ζακύνθῳ («ἐὰν ὁ κομίζων τὴν ἔδραν τοῦ τοκετοῦ, τὸ σελλί, εἰσαγάγῃ ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὠδινούσης μετὰ τὸ ἄνω μέρος, θὰ γεννηθῇ ἄρρεν, ἐὰν μετὰ τὸ κάτω θῆλυ») : *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755. («Καθ' ἣν στιγμὴν τίκτει ἡ γυνή, ἐὰν διέλθῃ πρὸ αὐτῆς ἄλλη γυνή, θὰ τέξῃ καὶ αὐτὴ τέκνον τοῦ αὐτοῦ γένους») αὐτ. 'Εν Πάργῃ (ἀναδολεὺς ἢ πτερνοστήρ ἀνηρτημένος παρὰ τὴν κλίνην, σημεῖον ὅτι θὰ γεννηθῇ ἀρσενικόν) : (*Salvator*) *Parga* σ. 21. 'Εν Γκιουμουλτζίνῃ (εὐρεσις καρφίτσας, ἢ ἀνάκοινωσις, κόρη) : *Λαογρ.* Β', 413, 66.67. Βλαχοφώνων : αὐτ. Γ', 186.

Τὸ εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ ἀντροῦ ἐν τῇ ἐγκύσει εὐλον τὸ καλούμενον γκάροδι ἢ κάρδος, ὅταν ἀποτελειώσωντος καὶ ἀπλωθῆτος τοῦ φεγγαρίου ἐκβάλῃ, δίδουσι εἰς ἐγκυρὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτο εἰσὶν προσημειῶσαι ἐκ τοῦ συσταπαντιμῆντος πρώτου προσώπου ἂν θὰ γεννηθῇ ἄρρεν ἢ θῆλυ (Κορινθία κατ' ἀνακοίνωσιν Ι. Σταματούλη). 'Εν Κεφαλληνίᾳ λέγουσι περὶ κόρης *μαννοσέρονει*, ἐννοῦντες ὅτι, ἐὰν ἡ μάνα ἔκαμνε θηλυκά, θηλυκά θὰ κάμνῃ καὶ ἡ κόρη καὶ τὰνάπαλιν καὶ ἀνάπαλιν, ἂν κατὰ σειρὰν, κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν καὶ ἡ κόρη. (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σπ. Παγγωνίη).

Ξένα : Βρετάνης : *Rev. d. trad. pop.* 1892 σ. 37—8. 39. 1897 σ. 520. 1905 σ. 320 ἀρ. 7. 8. 9.

Προγνωστικὰ γένησις ἐκ τῶν φάσεων τῆς σελήνης. 'Εν Ἀθήναις πιστεύουσιν ὅτι ἂν γεννηθῇ ἀρσενικὸ εἰς τὴ χάση τοῦ φεγγαριοῦ, τὸ δεύτερον παιδί θὰ εἶναι θηλυκὸ, ἂν εἰς τὴ γιόμισι, πάλιν ἀρσενικὸ καὶ τὰνάπαλιν. Ξένων λαῶν ἀνάλογα προγνωστικὰ ἐκ τῶν φάσεων τῆς σελήνης βλ. ἐν *Rev. d. trad. pop.* 1893 σ. 94—6 ('Ανδεγαυίας). 1894 σ. 555 (Νορμανδίας). 1895 σ. 370 (Πικαρδίας). 1897 σ. 520. 1900 σ. 98. 369. 589 (Νάντης). 1901 σ. 578. 1903 σ. 428.

Μαγικαὶ πράξεις πρὸς καθορισμὸν ἢ μεταβολὴν γένους ἐμβρύου. Διὰ νὰ γεννηθῶν ἀρσενικά. (Πρβλ. καὶ Σχολ. Αἰσχ. Ἰκέτ. 823 : «ἀρσενογόνον γὰρ τὸ ὕδωρ τοῦ Νεῖλου»). 'Εν Λευκάδι (πατῶσι γυμνόποδες ὕνι ἀρότρου ἐν ἐκκλησίᾳ) : *Pfister* ἐν *Arch. f. Religionswiss.* 1906 σ. 541—2' πρβλ. καὶ *O. Weinreich* ἐν *Hess. Bl. f. Volksk.* 1911 σ. 212—3. 'Εν Ζακύνθῳ : βλ. κατωτέρω σ. 223, 6, καὶ ἄλλα ἀνάλογα ἐν *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755. 'Επίσης «γυνὴ θέλουσα νὰ τέξῃ τέκνον τοῦ αὐτοῦ γένους τῆς τεκούσης δέον νὰ φάγῃ τὸν ὀμφάλιον λῶρον τοῦ τέκνου ἐκείνης» αὐτ. 'Αποτροπὴ γεννήσεως θήλειος : 'Εν Οἰνοῦντι : *Κουκουλὲ Οἰνοῦντ.* σ. 83. «Ὁ κουκουλόσπορος τρωγόμενος παρὰ θηλυγόνου γυναικὸς μεταβάλλει τὰ τῆς συλλήψεως εἰς ἄρρενα καὶ τάντίστροφον» : Φοῖβος 1898 σ. 85.

'Αφομοιώσις ἐμβρύου πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐγκύου βλεπόμενα, 'Ο *Laguilletière* (Α-

thènes ancienne et nouvelle 1676 σ. 254) διηγείται ὅτι ἡ σύζυγος ἑνὸς Γιαννίτσαρου, 4 ἢ 5 ἔτη πρό τῆς εἰς Ἀθήνας περιηγήσεώς του, ἔτεκε τέρας με κεφαλὴν λέοντος, διότι συχνὰ διήρχετο πρό τινος μαρμαρίνου λέοντος παρά τὸ θησαυρὸν ἐστημένον καὶ μετὰ προσοχῆς μεγάλης τὸν παρατήρει. Ἐν Λέσβῳ πιστεύεται ὅτι τὸ παιδί θὰ ὁμοιάσῃ με ἐκείνον, τὸν ὁποῖον θὰ ἴδῃ ἢ ἔγκυος κατά τὸ πρῶτον σκιρτήμα (*Georgeakis et Pineau Le Folklore de Lesbos* σ. 329). Ἐν Σινασῷ Καππαδοκίας ἡ ἔγκυος «ἀποφεύγει τὴν ὄψιν τερμάτων... ὅταν δὲ σκιρτήσῃ τὸ ἔμβρυον προσβλέπεται πρὸς εἰκόνα τινὰ ἢ πρὸς ὠρατὸν τι ἀντικείμενον, ἵνα ἀποκτήσῃ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου κανονικά» (*I. Σαραντιδίου Σινασὸς* σ. 67—8). Καὶ ἐν Ῥωμουνίᾳ πιστεύεται ὅτι ἡ θεωρία αἰσχυρῶν ἢ καλῶν ἔχει ῥοπήν ἐπὶ τοῦ ἔμβρυου (*Rev. d. trad. pop.* 1902 σ. 522).

Κίσησις. Λέξις : «πιθυμητούρια» ἐν Κεφαλληνίᾳ : Δελτ. ἱστορ. ἑταιρ. Γ', 64. «κακοψυχῶ» ῥ. καὶ οὐσ. «κακοψυχιά» ἐν Σινασῷ Καππαδοκίας : *I. Σαραντιδίου Ἀρχελάου Σινασὸς* σ. 68. 238 (ἐπὶ τῶν θηλαζουσῶν μεταχειρίζονται τὴν λ. «μουσουντῶ» αὐτ. σ. 69. 254).

Ξέναι δοξαίαι περὶ κισογήσεως καὶ ἐπιρροῆς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τέχνου : *A. de Gubernatis Usi natalizi* σ. 41. *R. Schmidt Beiträge z. Indisch. Erotik*, Lpz. 1902 σ. 393. Γαλλικαί : *Rev. d. trad. pop.* 1892 σ. 38 ἀρ. 6. 7 (Βρετανίης). 1894 σ. 111 (Mentonais). 465 (Κορσικῆς). 1897 σ. 517 (ὁμοίως). 1902 σ. 611 (Beaugé). 1906 σ. 259 (γαλλικῆ). *Jahresbericht d. geogr.-ethnol. Gesellsch. in Zürich* 1909 σ. 109 κέ. Γερμανικαί : *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1891 σ. 183 (Βρανδεμβούργου). *Cortils y Vieta Ethologia de Blanes* σ. 76—7. Ῥωμουνικαί : *Rev. d. trad. pop.* 1902 σ. 522. Βλάχων Βουκοβίνας : *Zeitschr. d. österr. Ver. f. Volksk.* III, 117, 164.

Θέσις γυναικὸς ἐν τῷ τοκετῷ. Γενικῶς βλ. *H. H. Ploss Ueber die Lage und Stellung der Frau während der Geburt bei verschiedenen Völkern*, Lpz. 1872. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ τοκετῷ παρ' ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ ἄλλοις λαοῖς : *Athenisch. Mitteilungen* 1885 τ. X σ. 185 κέ. Ἐν Λακωνίᾳ τὴν ἡμέραν αὐτ. σ. 186. Γονατίζουσαι γεννηθῶσι αἱ γυναῖκες καὶ ἀλλαχῶ : *Samter Geburt, Unschzeit u. Tod* σ. 14. Ἐναντίον τοῦ γονατίζειν καὶ ὑπὲρ τοῦ σκαμνίου οἱ ἀρχαῖοι ἔγραψαν αὐτ. σ. 15.

Σκαμνί (πρὸλ. τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων ὠδινουσῶν, αἱ γυναῖκες, εἰσείθουσα ἐν γόνασι κλπ : *Samter* σ. 6 κέ.). Παρ' Αἰγυπτίους : *Maspero Hist. anc. d. peupl. d' Orient* I, 82 σημ. Παρ' ἀρχαίους καὶ βυζαντινοὺς : «δίφροι λοχειαῖοι» (*Ἀριεμίδ. Ε'* 73 σ. 268, 16 H.) «λοχαιοὶ δίφροι» (*Σουίδ. ἐν λ.*). «μαιευτικὸς δίφρος» (*Μοσχίων κεφ.* 47). «καὶ ἀνέστη ἐκ τοῦ λοχηφόρου δίφρου» ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, Ε' αἰ. (*Μάσκων διακόνου Βίος Πορφυρίου* 44 σ. 39,5. Πρὸλ. *Σωφραν.* 21, 68 σ. 236 Rose). «κυοφόρος δίφρος» (*Βίος Ἀλεξάνδρου* 513 σ. 71 Wagner). Βλ. καὶ *Ploss* ἐνθ. ἀν. σ. 20—36 (μετὰ παραπομπῶν εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς). *Das Weib* II, 175. *Marx* ἐν Ath. Mitteil. 1885 τ. X, 186. 188.

Παρ' ἡμῖν ἦτο κοινὴ ἡ χρῆσις τοῦ σκαμνιοῦ παλαιότερον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ σκωπτικὸν ἄσμα τοῦ 1862 : «Τοῦ Σκούφου τὸ καπέλλο τὸ βάλανε σκαμνί | νὰ κάτοχ ἢ Ἀμαλία νὰ κάμη τὸ παιδί». Ὁ *Ploss* ἐνθ. ἀν. σ. 22. παραθέτει πληροφορίαν ἱατροῦ ἐξ Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ἡ χρῆσις τοῦ σκαμνιοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι εἰσῆχθη εἰς μεταγενεστέραν σχετικῶς ἐποχὴν, κατηργήθη δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Σχίβα (*Schivas*). Ἐν Ζακύνθῳ ἀλλὴ λέγεται ἡ ἔδρα τοῦ τοκετοῦ : *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755.

Ἐν Ἰκαρίᾳ ἡ ἐπίτοκος «ἐξαπλοῦται ἐν τῇ μέσῳ τοῦ δωματίου ἐπὶ τοῦ χώματος» : *Σταματιάδου Ἰκαριακά* σ. 107. Βλ. αὐτ. καὶ περὶ κλίνης τῆς λεχοῦς.

Λοχεία συζύγου (couvade). Περὶ τοῦ ἐθίμου τῆς λοχείας τοῦ συζύγου, περὶ οὗ μαρτυρεῖ τὸ τοῦ *Πλουτάρχου* (περὶ τῶν παρ' Ἀλεξάνδρ. παροιμ. 10 σ. 8 Crusius) : «Τιβερηνοὶ τῶν γυναικῶν τεκουσῶν αὐτοὶ τὰς κεφαλὰς θέονται καὶ κατακλίνονται», πρὸς δ' πρὸλ. καὶ Ἀπολλ. Ῥόδ. Β' 1012 κέ., βλ. παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Gruppe Griech. Mythol.* σ. 904. *Roscher's Lex.* I, 1046. *Pauly-Wissowa Real-Enc.* II, 808. Γενικῶς καὶ παρὰ

διαφόροις λαοῖς βλ. *Peschel* Völkerkunde σ. 26—7. *S. Reinach* Cultes, mythes et religions I, 141 κέ. *Frazer* Le Totémisme, γαλλ. μεταφρ. σ. 111. *Hellward* Culturgeschichte σ. 36—7. *H. Kunike* Das sogenannte Männerkindebett ἐν Zeitschr. f. Ethnologie 1911 σ. 546 κέ. (ἐνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία). *Friedrichs* Das männliche Wochenbett ἐν Ausland 1890 ἀρ. 41—45. *Ciszewski* Kuvada (Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1907 σ. 214). *Köhler* Ueber die Couvade ἐν Zeitschr. f. vergl. Rechtswissenschaft τ. 26 σ. 458 κέ. *Walt. W. Skeat* Malay Magic, Lond. 1900 σ. 344 (ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Μαλάκκας). *Rev. de l'hist. d. relig.* 1899 τ. 39 σ. 323 (παρὰ τοῖς Βορείοις Ἰνδοῖς). 1900 τ. 42 σ. 453. 456. 457—8. 1903 τ. 47 σ. 86. 88. *Zeitschr. f. Ethnol.* 1909 σ. 649 κέ.

Τὰ περὶ διατηρήσεως τοῦ ἐθίμου τῆς ἐπιφάσεως ἐν τοῖς Πυρρηναίοις εἶναι ψευδῆ κατὰ τὸν *Murray* ἐν *Academy* 1892 τ. II σ. 567. Καὶ ὁ *Karutz* ἐν *Verhandl. d. Berl. Gesellsch. f. Anthrop.* 1899 σ. 293 παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἐδυνήθη ν' ἀνεύρη ἔχνη τοῦ ἐθίμου παρὰ τοῖς Βάσκοις.

Λεχὼ ἀκάθαρτος. Βλ. *A. de Gubernatis* Storia comparata degli usi natalizi, Milano 1878 σ. 26 κέ. *Th. Wächter* Reinheitsvorschriften im griechischen Kult, 1910 σ. 25. (Εἰσοδος αὐτῆς εἰς τὸ ἱερόν μετὰ τὴν κάθαρσιν : αὐτ.). *Arch. f. Religionswiss.* 1914 σ. 405. *Rev. de l'hist. d. relig.* 1899 τ. 39 σ. 323 (ἱερότης αὐτῆς). *Rev. d. trad. pop.* 1892 τ. 7 σ. 540 κέ. (προλήψεις καὶ δοξασμοὶ περὶ λεχωίδων ἐν ἐκτάσει). Παρ' Ἀλβανοῖς : *Hahn* Alb. Stud. I, 149. (Πρὸς. καὶ *Dora d' Istria* Les femmes en Orient βέλ. IV ἐπ. 4).

Σαραντισμα. Γενικῶς βλ. *Samel* Geburt, Hochzeit u. Tod. σ. 22. 37. *L. Sommer* Das Haar in Religion u. Aberglauben d. Griechen 1912 σ. 44. *Wächter* ἐνθ. ἀν. σ. 29 κέ. 33 κέ. 35. Τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀφεύσει ἡ λεχὼ παρ' ἀρχαίους : *Εὐρωπ.* Ἰβ. 654. Λεχὼ παρ' ἀρχαίους 40 ἡμέρας : *Arch. f. Religionswiss.* 1910 σ. 17—8. 24 νὰ εἰσελθῆ εἰς ἱερόν : *Wächter* ἐνθ. ἀν. σ. 29 κέ. 33 κέ. "Ὅτι ἡ τεκούσα δὲν ἐπιτρέπετο νὰ εἰσελθῆ εἰς τὸν ναὸν ἐπὶ 40 ἡμέρας, ὡς ἐπιγραφὴν Ἐρέσου Λέσβου ἀρχῶν Β' αἰ. π.Χ. : «αὐτὰν δὲ [τὰν τετό]κοισαν ἀμέραις τεσσαράκοντα» ἐν *Ziehen* Leges grec. sacr. II, 1 σ. 303 ἀρ. 117. Πρὸς. καὶ σ. 305—6. *Knyazschmer* ἐν *Jahresh. d. österr. arch. Institut.* 1902 σ. 141. 142. 143. Ἐπὶ 40 ἡμέρας ἀκάθαρτος : «ἀπὸ φθορείων ἡμε[ρῶν] μ'» ἐπιγραφὴ Αἰνῶου Β' αἰ. μ. Χ. (;) ἐν *Dittenberger* Sylloge² ἀρ. 567, 12. Βλ. καὶ *Arch. f. Religionswiss.* 1909 σ. 224. 225 (ἀπὸ φθορᾶς) καὶ ὅτι ἐδρακτικῆ ἐπίδρασις αἱ 40 ἡμέραι (αὐτ. σ. 227). Ἄλλη ἐπιγραφὴ αὐτ. σ. 232—3. "Ὅτι ἀκάθαρτος καὶ ἀνὴρ θίγων λεχῶ : «ἀπὸ... τεκούσης γυναικὸς δευτερατός» (*Dittenberger* 566, 7. Πρὸς. καὶ *Εὐρωπ.* Ἰφ. T. 381). Ἀκαθαρσία γυναικὸς ἀπὸ φθορᾶς (ἀμβλώσεως) 40 ἡμέραι, ἐκ τῶν γυναικείων (καταμνηνίων) 7 ἡμέραι : *Dittenberger* II² 633. (Πρὸς. καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καθ' ἣν γυνὴ εἰς τὴν περιόδον τῆς δὲν πρέπει νὰ εἰσελθῆ εἰς ἐλαιοτριβεῖον, οὐδὲ εἰς κῆπον, οὐδὲ εἰς λέμβον : *Folk-lore* 1907 τ. 18 σ. 330).

Περὶ καθάρσεως τὴν 40ὴν ἡμέραν καὶ πότε ἐξ ἀνάγκης γίνεται πρότερον βλ. τὴν νεαρὰν Λέοντος, ἧς μυσία ἐγένετο καὶ ἀνωτέρω σ. 214, ἐν *Jus graeco-romanum* III, 89—91 ed. *Zachar. v. Ligenthal*. (Πρὸς. καὶ *Βαλοαμῶνα* ἐν *Ῥάλλη καὶ Ποτιῆ* Σύντ. θεῶν καὶ ἱερ. καν. Δ', 9, ὡς καὶ *Βλάσταριν* αὐτ. Γ', 106).

Μαρτυρίας περὶ τοῦ ὅτι ἡ λεχὼ θεωρεῖται ἀκάθαρτος ἐπὶ 40 ἡμέρας παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ βλ. ἐν *I. Σαραντίδου Ἀρχαίου Συνασός* σ. 68 (καὶ ὑποκειμένη εἰς ἐπιηρείας). *Z. Ἀγ. Α'*, 429 («διπλοσαραντίδια» ἐν Κρήνῃ Μ. Ἀσίας). *Folk-lore* 1890 τ. I σ. 523 (Καλύμνου). *W. R. Paton* αὐτ. 1900 τ. XI σ. 221 (ὁμοίως). Πρὸς. καὶ ἀνωτέρω σ. 209, 4. Ἐν Ἀνδρῶν (;) λέγουσιν ὅτι, ὅταν λεχὼ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας πρὶν σαραντίου, «φαγίζουσι τὰ βουνά» καὶ πολλὰ συμβαίνουν δυστυχήματα (κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Δροσίνῃ).

Παρ' ἄλλοις λαοῖς : Ἐν Τροσκάνῃ καὶ Βενετία : *A. de Gubernatis* ἐνθ. ἀν. σ. 147. Ἐν Ἰταπώνῃ ἐπὶ 15 ἡμέρας ἡ λεχὼ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγίῃ οὐδένα καὶ μετὰ παρέλευσιν 40

μεταβαίνει εἰς ναόν (αὐτ.). Εἰς τινὰς φυλάς τῆς νοτίου Ἰνδικῆς καταλείπει μόνην τὴν λεχῶνα μετὰ τοῦ νηπίου (αὐτ.). Παρὰ Λάπweis βλ. *Klemm Allg. Culturgesch.* III, 57. Ἐν Ῥωσίᾳ 40 ἡμέρας ἢ λεχῶ δὲν μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1907 σ. 167—8). Ἐπὶ 6 ἑβδομάδας ἀκάθαρτος ἐν Σιλεσίᾳ (*Mitteil. d. schles. Gesellsch. f. Volksk.* VII σ. 101 κέ. = *Volkskundl. Zeitschriftenschau f.* 1905 σ. 27). Ὅμοίως παρὰ τοῖς Syrj (*Journal de la société Finno-Ougrienne* XXV, 1 σ. 16).

Ἐπήρεια δαιμόνων ἐπὶ τῆς λεχοῦς. (βλ. Λαογρ. Σύμμ. Β', 300, 5. 309 κέ.). Αἱ ἐγκυοὶ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν Μοιρῶν, τῶν Καλοτυχῶν καὶ τῶν Νεράϊδων. Ἡ καλὴ μαῖα ἐννοεῖ τὴν προσέλευσιν τούτων, ἀλλ' οὐδὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτῶν, φοβουμένη μὴ τὴν πνίξωσιν οἱ Καλότυχαις (Καρατσὸλ Τυρνάβου κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου). Περὶ ἐπήρειας δαιμόνων ἐν γένει βλ. *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 22 κέ. 37. *Wächter Reinheitsvorschriften im gr. Kult.* RGVV. IX, 1 σ. 28. *Rev. d. l' hist. d. Relig.* 1900 τ. 42 σ. 453.

Ἀποτρεπτικὰ κατὰ τῶν δαιμόνων. Σάρωθρον, σκόρδον, τουφέκι, μπαροῦτι, μιτάρια ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τῆς λεχοῦς : *Κουκουλὲ Οἰνουνησιακά* σ. 83. Ἄλλαχοῦ : σαρίδια, ξέσματα κτλ. : *Rev. d. trad. pop.* 1891 τ. VI σ. 43. Μέταλλα, σίδηρος, μαχαίρι μαυρομάνικο : *Arch. f. Religionswiss.* 1907 X, 43—4. βλ. καὶ αὐτ. 1905 σ. 5. Περὶ προφυλάξεως τῆς λεχοῦς ἀπὸ δαιμονικῶν ἐπήρειῶν παρὰ Ῥωμαίους βλ. *Preller Röm. Mythol.* σ. 332. Δι' ἀνημμένου κηρίου : *Roscher's Lex.* I, 850 λ. *Cantalifera* (= *Liebrecht Zur Volksk.* σ. 31 κέ.). Κανδήλα, φῶς ἀπαραίτητον εἰς δωμάτιον λεχοῦς πρὸς ἀποσόβησιν δαιμόνων : *Samter* ἔνθ. ἀν. σ. 69 κέ. Περὶ προφυλάξεως τῆς λεχοῦς ἐπὶ τῆς ἐπήρειας δαιμόνων διὰ τῆς διατηρήσεως ἀσθέτου πυρός ἢ φωτός ἐν τῷ κοιτῶνι βλ. *Πολίτου Παραδ.* σ. 1319. (Πρβλ. καὶ *Wächter* ἔνθ. ἀν. σ. 27).

Ἐνός τοῦ θαλάμου ἔμπρὸς κείται ἡ λεχῶ. οὐδὲν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τοῦ οἴκου εἰσερχομένη νύκτωρ πρὶν ἢ διασκελίσῃ ἢ φάσῃ διὰ τῶν δακτύλων τὴν φλόγα» (*Βαλαωρίτου Παιήματα* 1891 Β', 342—3. 1907 Γ', 258). Καὶ ἐν ἡμέτεροις ἐμοῖς ἕκαστος τῶν εἰσερχομένων διασκελίζει τὸν ἐν τῷ κοιτῶνι ἀνημμένον δαλόν διὰ τὰ καθαρισθῆ (κατ' ἀνακοίνωσιν Εἰσοτ. Στατῆκου). Ἐν Ζακύνθῳ δὲ ἐγγίζει τὸ πῦρ (*Λαογρ.* 1904 ἀρ. 46 σ. 755). Πρβλ. καὶ Ζωγρ. Ἄγ. Α', 15, μθ' (Ἡπείρου). Ἐν Ἀλβανίᾳ τηρεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς λεχοῦς διαρκῶς πῦρ, εἴ οὐ δὲν θανεῖζουσιν εἰς τοὺς γείτονας οὔτε δαλόν, οὔτε ἄνθρακα, ὃ δὲ εἰσερχόμενος νύκτωρ ὀφείλει νὰ πηδήσῃ πρὸ τῆς θύρας πυρὰν (*Hahn Alb. Stud.* I, 149).

Ἐξορκισμοὶ κατὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων τῶν πειραζόντων τὰς γυναῖκας, ἰδίως τὰς λεχῶνας : *Atharvasamhita* VIII, 6 ἐν *Webers Ind. Stud.* V, 252 κέ.

Ἀντιβασκανία. Προφυλάξεις λεχοῦς ἀπὸ βασκανίας, ἐν Ῥόδῳ : *Μπιλιώτη—Κατὰ Ῥόδου* Β', 301. Δένεται ἢ κεφαλὴ τῆς λεχοῦς καὶ τοῦ νεογνοῦ διὰ καλυμμάτων πολυχρόμων : *Φαρασοπούλου Σύλατα* σ. 40. Ἡ λεχῶ μέχρι σχεδὸν τοῦ καθαρμοῦ τῆς φέρει φλωρίον ἢ ἄλλο τι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἵνα μὴ βασκανθῆ, ἐν Λακκοβικίσις : *Γουσίου Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χῶρα* σ. 54.

Διάπλασις κρανίου βρέφους. Ἐν Χίῳ ὑπάρχει ἡ συνήθεια τοῦ κυλινδροῦν τὸ κρανίον τοῦ βρέφους διὰ νὰ εἶναι κατάλληλον διὰ τὸ καλπᾶκι. Γνωστότατον ἐπίσης εἶναι ὅτι εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἡπείρου τὸ ἐπιπεδῶνουν ἐπιλέγοντες «καὶ οἰμιτζῆς ἔς τὴν Πόλην», ὅπερ περιέπεσεν εἰς παροιμιώδη ἔκφρασιν. Περὶ διαπλάσεως τοῦ κρανίου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἡπείρῳ βλ. *Γ. Χρυσοβέργη* Τὸ ἐπιδόρπιον τοῦ γραμματοφάγου, 1885 σ. 33. Περὶ τῆς συνήθειας ταύτης βλ. *Waitz Anthropol. d. Naturvölker* I, 98. Γενικώτερα δὲ αὐτ. III, 54 κέ. 324. IV, 388. VI, 26. Παρὰ διαφόροις λαοῖς βλ. *Peschel Völkerkunde* σ. 23. Ἐν Ἄνω Βρετανίᾳ : *P. Sebillot Coutumes populaires de la Haute-Bretagne.* Par. 1886 σ. 14. Ἐν Wallon : *Bulletin de Folklore* 1893 II, 143. Ἐν Ὠσέρνῃ : *Revue d. trad. popul.* 1903 σ. 280. Μαγαδοσκάρης : *Λαογρ.* Β', 7—8. Ταύτης : *Re-*

vue d. trad. popul. 1900 σ. 161—2. Ἐν Νέαις Ἐβρίδαις : αὐτ. 1893 σ. 51. Μαρτυρίας ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὡς καὶ ἄλλοι ἀσιατικοὶ λαοὶ παρεμόρφουν τὸ κρανίον βλ. ἐν *Maspero* Hist. anc. des peupl. d' Orient II, 149. 150 καὶ σημ. 2, ὅτι δὲ οἱ Οὐνοὶ ὄψονον αὐτό βλ. ἐν *Am. Thierry* Hist. d'Attila ἐκδ. 4. I, 8. 259 σημ.

Χάραγμα βρέφους. Ἐν Καλύμνῳ, ἂν εἶναι τὸ βρέφος μελανιοσμένο, τὸ χαράσσει ἢ μαῖα εἰς τὸν ἀγχένα ὅσον νὰ βγάλη αἷμα, καὶ φεύγει ἔτσι τὸ κακὸ αἷμα ποῦ φέρνει τὴ μελανάδα. Λέγουν τοῦτο *μελίζει* (;) τὸ βρέφος. (Folk-Lore 1890 τ. I, 524). Πρβλ. καὶ Ἱατρὸν τοῦ λαοῦ Α', 142 κέ. *Revue de l'hist. d. relig.* 1900 τ. 42 σ. 456.

Πέτρα ῥιζιμιά. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 247 ἀναφερομένην συνήθειαν ἐν Μάνῃ τοῦ ἐπιθέτειν τὸ νεογνὸν εἰς πέτραν ῥιζιμιά βλ. καὶ *Dieterich* Mutter Erde. *Samter* Geburt, Hochzeit u. Tod σ. 1 κέ. Πρβλ. καὶ *Arch. f. Religionswiss.* 1905 σ. 6 κέ.

Θηλασμός. Ἐν Σύμῃ πρώτη πρέπει νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος ἀμφιθαλῆς γυνή (Ζ. Ἄγ. Α', 211 § 1). Ἐν Ζακύνθῳ λεχῶ βυζιανομένη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ τέκνου τῆς δὲν πρέπει νὰ εἶπῃ ὅτι ἔχει πολὺ γάλα. Τὸναντίον οἱ παρειασθέντες δέον νὰ εἰπῶσι : «τὸ παιδί ἔφερε τὸ φωμαίικι του» (ΑΟΔΟ, Ἀκροπόλεως, 1901 ἀρ. 46 σ. 755). Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, διὰ ν' ἀξήσῃ τὸ γάλα ἢ γυναικίκα πρέπει νὰ πάρῃ τὴν φουσκὰ μπαρμπουνοῦ (; the grey pullet) καὶ νὰ τὴν δάλῃ ἔς τὸς ὄμους τῆς : Folk-Lore 1907 τ. XVIII σ. 330.

Νεογνοῦ περιποιήσις. Παρ' ἀρχαίους βλ. *Σωφρονίου* Περί γυναικείων (περὶ τῆς τοῦ βρέφους ἐπιμελείας) σ. 248 κέ. *Rose*, 1877 πρὸς νεωτέρους Ἑλλησιν βλ. Ἱατρὸν τοῦ λαοῦ Α', 113 κέ. Ἐν Ἰκαρίῳ : *Συνομιλίαι* Ἰκαριακά 1893, σ. 107.

Δεισιδαιμονίαι. Περὶ ἐγκύου. Ζακύνθου ΑΟΔΟ 1904 ἀρ. 46 σ. 755, ἐνθα καὶ ὅτι, ὅταν ἡ γυνὴ κοιλιογονή δὲν ἐπιτρέπεται ν' ὀλιψθῆ, ἀνάγει εἰς τὸ δωματίον γὰρ τὰ ἄσκητά, πρὸς ἣν πρβλ. τὴν τῆς Κέρει ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 300—5. Κεζιμίου ἐν Folk-Lore 1890 τ. I, 523. Σύμης ἐν Ζ. Ἄγ. Α', 210, 83. Παρ' Ἀλεξανδοῦς βλ. *Hahn Alban*. Studien I, 148. *Beaugé* Γαλλίας ἐν *Rev. d. trad. popul.* 1905 τ. XX σ. 363 (ὅτι κακὸν ἢ ἐγκυος νὰ ζυγίζεταί). Ἀπαγορεύσεις πράξεων κατὰ τῆς ἐγκυμοσύνης, ὅπως μὴ πάθῃ τὸ παιδίον βλ. ἐν *S. Reinach* Cultes, mythes et religions I, 141.

Περὶ λεχωίδων. Βλ. ἐν ἐκτάσει *Κασσιανῆς* Δεισιδαιμονίας δοκίμιον σ. 264—9. 270. 271. Ἐν Ἀθήναις, κατ' ἀνακοίνωσιν *Μαριάννης* Καμπούρογλου, ἡ λεχὼ ἄμα ἔδωγῃ, προτοῦ σαραντίσῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς πρέπει νὰ πιάσῃ τὸ σίδερο τῆς πόρτας ἢ νὰ κρατῇ σίδερο. Καὶ ἐν Ἀκαρνανίᾳ, κατ' ἀνακοίνωσιν *Εἰθ.* Σταϊκου, ὅταν ἐμδαίνη εἰς κανένα σπίτι ἢ λεχὼ προτοῦ σαραντίσῃ, βαστᾷ σίδερο, γιὰτὶ ἄλλοιῶς «τὰ γυαλικά ραίτζουν». (Πρβλ. καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν *Γ.* Δροσίνῃ, ἀνωτέρω σ. 218). Ἐν Ῥεκούνῃ Γορτυνίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχονται πολλοὶ ταυτοχρόνως εἰς κοιτῶνα λεχωῦς ἐκ φόβου βασκανίας καὶ διὰ νὰ μὴ ἐκστομοσθῇ τυχόν ὑπὸ τινος λόγος περὶ ἀσθενείας, ἐξ ἧς ἀφεύκτως προσβάλλεται ἡ λεχὼ (παρὰ *Μ.* Παπαπολυχρονίου διὰ *Κ.* Κασσιάτη). Ἐν Ζατούνη Γορτυνίας πιστεύουν ὅτι, ὅταν λεχὼνα ἴδῃ νύμφην ἢ γαμπρόν, πεθαίνει (παρὰ *Κ.* Κασσιάτη 1894). Ἐν Γορτυνίᾳ, κατ' ἀνακοίνωσιν *Ν.* Λάσκαρη, δὲν πρέπει νὰ θρασκελιζοῦν τὴν λεχὼ, διότι θὰ δυστοκήσῃ, τοῦ νεογνοῦ ἔχοντος λῶρον περὶ τὸν τράχηλον. Ἔτεραι δεισιδαιμονίαι : Ζακύνθου ΑΟΔΟ 1904 ἀρ. 46 σ. 755. Ἡπείρου Ζ. Ἄγ. Α' σ. 14—15, εἰ'. μθ'. νς'. 192, 6. Γκιουμουλτζίνης Λαογρ. Β', 414, 81—85. 415, 86. *Λακκοδικίων Γουαίου* Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 75. *Συλάτων Καππαδοκίας Φαρμακοπούλου* Τὰ Σύλατα σ. 40—41. Τσομὲ *ΚΠ.* Σύλλ. 10', 139—40. Λέσβου *Georgeakis et Pineau* Le Folklore de Lesbos σ. 327. 328. Καλύμνου Folk-Lore 1890 τ. I, 523. Βλ. προσέτι καὶ Ἀθηναῶν (Ναυπλίου) 1831 σ. 107, ἐνθα καὶ προσπάθεια πρὸς λογικὴν ἐξήγησιν τῆς δεισιδαιμονίας νὰ μὴ ἀφήνεται ἀνοικτὴ τὴν νύκτα ἢ οἰκία ὅπου λεχὼ.

Προλήψεις περὶ λεχωίδων ἐν Ἀλβανίᾳ βλ. *Hahn Alban*. Studien I, 149. *Dora*

d' Istria Les femmes en Orient βιβλ. IV ἐπ. 4. Ἐν Γερμανίᾳ βλ. *Grimm Deutsche Mythologie* III, 452 abérgl. 538. Προσέτι *Revue d. trad. popul.* 1891 τ. VI σ. 10. 42.

Εὐχή. Ἐν Στερνίτση, ὅταν θὰ πάγ ἡ γυναῖκα νὰ πάρῃ τίς εὐχές, παίρνει κ' ἕνα παιδί ἐμπρός (παρὰ Κ. Καουμάτη 1894). Αἱ λεχώνας, ὅταν μάλιστα κάνουν ἀγόρι, παίρνουν ἐμπρός τὴν εὐχή (πρὶν σαραντίσουν δηλ.) γιὰ νὰ πηγαίνουν ὀμπρός τὰγόρια (παρὰ Μαρίας Ν. Πολίτου). Ἐν Βόλφ δὲ πιστεύεται ὅτι ὅσο προτύτερα ἀπὸ τὸ σαράντισμα παίρνει ἡ λεχώνα τὴν εὐχή, τόσες μέρες κόβει τοῦ παιδιοῦ. Τρόπον ἀναγνώσεως εὐχῆς κατ' οἶκον βλ. ἐν *Α. Παλαδιαμίαντη ἡ Φόνισσα*, ἐκδ. Φέξη 1912 σ. 126. Εὐχή εἰς τὸ παιδίον καὶ σφράγισ αὐτοῦ, τῶν ἐπτὰ ἡμερῶν τῆς λοχείας πληρωθεισῶν (*Μάρκον διακόνον Β. Πορφορίου* 45 σ. 39). Ζένα βλ. ἐν *Revue d. trad. pop.* 1891 τ. VI, 45.

Περὶ βρεφῶν. Ἐν Ἀκαρνανίᾳ, κατ' ἀνακοίν. Εὐστ. Σταίκου, τὰ παιδιά δὲν τ' ἀφήνουν ποτὲ μοναχά. Οἱ διαβόλοι καὶ οἱ νεράϊδες φοβοῦνται τὴ μάννα, ἀλλ' ἄμα λείψῃ ἡ μάννα, ἀρπάζουν τὰ παιδιά, ἐν Ἀνδρῶν δέ, ὅταν ἀναγκάζονται νὰ τ' ἀφήσωσι μόνα, τοῖς ἀφήνουν ἐν σάρωθρον «γιὰ συντροφιά» (Γ. Δροσίνης). (Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω ἀπομνημονεῖα κατὰ τῶν δαμίων σ. 219). Ἄλλαι προλήψεις περὶ βρεφῶν : ἐν Σύμῃ Ζ. Ἄγ. Α', 212. Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου *Folk-Lore* 1907 τ. XVIII, 330 (πρβλ. καὶ *Hygin. Fabulae*, 74). Ἐν Μαύρῳ ὄρει, παρὰ τὰ Πυργαῖα : *Note Coutumes, mythes et traditions des provinces de France* σ. 89. Ἐν τῷ Mentonnais τῆς Γαλλίας : *Revue d. trad. populaires* 1894 τ. IX, 113, ἐν Poitou, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, αὐτ. 1905 τ. XX σ. 321. Βλ. προσέτι *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 36, ἐνθα καὶ γενικώτερα ||.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ